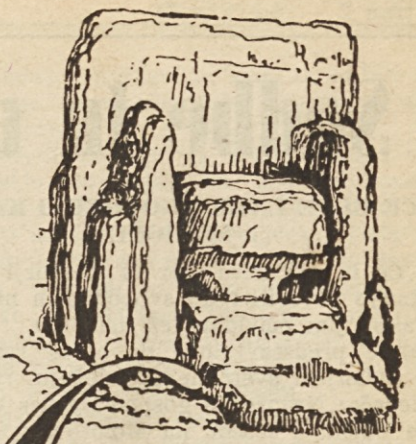

Koroška

Izdaja:

Britanska obveščevalna služba

Cena:

za naročnike mesečno 90 grošev
posamezna številka 25 grošev

kronika

Leto II.

Celovec, petek 30. avgusta 1946

Številka 36

V spomin Vinku Poljancu

Čisto narahlo, pa tako žalostno in v srce segajoče je 25. avgusta zajokal farni zvonček škocjanske cerkve, da bi vsemu ljudstvu ob Dravi povedal, da je to tisti žalostni dan, ko so grude žlahtne škocjanske zemlje zgrmele v črno jamo, da za večno zagrnejo velikega voditelja slovenskega naroda ob Dravi, župnika Vinkota Poljanca.

Osmo leto že sanjaš pod grudo, za katero si toliko trpel, toliko žrtvoval, osem let že gledaš iz večnosti svoje ljudstvo in let že gledaš iz večnosti svoje ljudstvo in ugotavljaš: Umreti nočejo! Vojske so divjale preko tebe, narod je umiral, pa iz krvi je raslo novo življenje. Gledal si vse krvi, z nami trpel in na novo umiral. Neravno so tvoji prsti brskali po papirjih in zemljevidih, stokrat in več si jo prehodil v duhu, od zapada proti vzhodu si jo božal — kot otroka, gledal do strmo pečevje na jugu in bil žalosten, da od tod ne more priti sonce, pretel si mrzlim vetrovom s severa. Kot ljube otročiče si jemal v roke Zilo in Rož, se smejal celovškim poljanam in meril Gosposvetko ravan, se grel v soncu Svinskih planin in se kopal v sojniških jezerih, vsako podjunsko vas si stokrat obiskal in na teh poteh si jokal s pesnikom:

«Glej — rodna zemlja, naša draga prst!
O, kraj bo z vami, vi mejniki štirje,
Celovec, Maribor, Gorica, Trst?...»

Skrit globoko pod zemljo si poslušal, kako so divjali s severa vsak dan krutejši viharji, podirali pod seboj vse: bičano ljudstvo in slovenske domove, da še bolecem v Peci in v Obirju niso prizanašali, češ: Proč, izdajalci; O, trpel si v teh dneh in molil s pesnikom:

«Tam je pokopana naša stara slava;
tam so nam domove težke tmé pokrile,
tam so tuje pesmi naše preglasile...»

Gledal si, kako je bil vsakdanji kruh tega ljudstva trpljenje, gledal, kako za tvojo dediščino mešetarijo tujci, kako bridko se je izpolnila beseda zapisana v Starem testamentu: »Moja deležina je prišla na tujce in moja hiša na zunanje« — pa vem, Vinko, če bi danes stopil iz črne jame med nas, bi nam oznanil drugo blagovest: kako se bo Judova hiša sešla z Izraelovo v kraju, ki je bil dan našim očetom. Poznam te, s mehom, z vriskom na ustih bi povedal to resnico, saj ko ni nihče veroval v vstajenje si veroval ti, če je vse bežalo, si sam prejemal udarce in še umirajoč govoril: »Četudi bi bila moja zemlja še hujše udarjena, še bridkeje mučena kakor Mati božja na sliki v cerkvi Podkloštra, kateri je žebelj v glavo zabiti, bo vredna svojega mučeništva, ljubila bo, upala in verovala, da bo tudi ona kedaj povelečana.«

Tako premišljujem, ob tvojem grobu stoječ, ob katerem se visoko vzpenjajo trnjeve rože kot proseče roke, ki prosijo vstajenja, življenja...

Morda je prav, da se sedaj, ko je zopet zapela čez Koroško domača beseda, ki jo je rajni Vinko tako ljubil, z drobno besedo dotaknemo njegovega življenja, njemu v spomin, nam pa v vzpodbudo in pouk. Da, šele tedaj, ko bomo tudi mi postali možje poljančevega kova, šele tedaj bomo sposobni kovarji naših dni.

Zelene Štajerske je sin. 26. marca 1876. se je rodil pri sv. Urbanu pri Ptujju. Njegovo mladost tako lepo opisuje Ksaver Meško v »Poljančevem Cenčku«. Ze na tem

Ptujskem polju se je mladi Cenček napil ljubezni do rodne grude, ko je hodil z očetom po polju in kot mladi dečko oral in rahljat ta polja. Ljubezen do naroda ga je gnala, da ne bo samo s svojimi rokami vabil vsakdanji kruh iz zemlje, ampak da je šel v šole, da bo lahko kot slovenski izobraženec narodu luč, svetilnik in voditelj. In postal je to.

Z lahkoto je opravil ptujsko nižjo in celjsko višjo gimnazijo, kjer je tudi maturiral. Nato je vstopil v celovško semenišče, kamor je veliki sin Štajerske prinesel s seboj vso svojo živahnost, razgibanost, veselo pesem in resno besedo, tako da je res bil neko malo središče vsega bogoslovja. V Celovcu je bil tudi posvečen za duhovnika. Prvo službeno mesto je bilo pri Sv. Jurju na Vinogradih, severno od Celovca. Pa ne dolgo, saj je kmalu moral iti v pomoč bolnemu župniku Ledvinku v Škocjan v Podjuni. V bolehnem župniku je našel modrega vodnika in svetovalca za življenje. Že kot kaplan je začel najresnejše posegati v razne probleme tedanjih dni, predvsem socialno-politične, kjer je vedno iskal le korist svojega ljudstva. Dve leti je bil kaplan, nato je bil imenovan za župnega upravitelja pri Sv. Juriju na Vinogradih, kjer je postal župnik in vneto delal na tem mestu pet let. Ne samo kot vzornega duhovnika in vnetega pridigarja, ampak ljudje so ga vzljubili tudi kot modrega gospodarstvenika, saj je slehernemu rad z nasvetom pomagal, ko je hotel to ali ono izboljšati. Največ izven dušnopastirskega dela pa je posvetil prosveti, zavedajoč se, da bo narod silni naval vzdržal le tedaj, če bo duhovno dovolj močan.

Z lepimi življenskimi izkušnjami je bil na veliko veselje vseh Škocjancev predstavljen za župnika v Škocjan. Tu se začne njegova moška doba življenja, doba narodnega voditelja in učitelja, doba 30 letnega trpljenja in žrtvovanja. Zaradi svojega prosvetnega dela in narodne zavednosti se je moral tudi on uvrstiti v ono veliko procesijo preganjanih in zatiranih, ki so nosili križ slovenstva na Kalvarijo. Tudi v času, ko je vse zbežalo, po plebiscitu, ni zbežal, ampak vztrajal in zbiral ostanke slovenstva. Ustanovil je politično društvo ter kot prvi slovenski koroški narodni poslanec reševal sedem let potapljaajočo se ladjo slovenstva. Nikdar ni popustil od svojih zahtev na deželnih zborih, njegovi govori na teh zborih so bili od

vseh občudovani. Postal je voditelj svojega naroda in kot tak človek, ki ni bil všeč nacizmu naklonjenim ljudem.

Ko je 1927. odložil poslansko mesto, je prevzel prav tako ali pa za notranji slovenski politični razvoj še važnejše mesto, postal je namreč predsednik Slovenske prosvetne zveze in svetnik Kmečke zbornice. Nihče ne more prešteti vseh njegovih potov in vseh govorov, ki jih je v tej službi imel po vsej Koroški. Vsaka vas je poznala šaljivega škocjanskega gospoda, od Pliberka pa do Šmohorja v Zili, od Sel pod Košuto pa do Djekš. Njegovi kleni prosvetni, gospodarski ali kulturni govori so tisti, ki še danes marsikateremu koroškemu Slovincu obujajo narodno zavest in voljo do slovenske samobitnosti. Njegova beseda je bila izklesana in lepa, sedaj nežna pa spet udarna, ko je šlo za verska ali narodna načela, zdaj je nastopil kot razumen gospodarstvenik, pa spet kot prevdaren vodja naroda. Še čez mejo je pogledal s svojimi fanti, ko jih je peljal na veliko pevsko turnejo v Slovenijo. Še danes doni ta pesem tam za Karavankami, saj pozneje je Korošci niso več zapeli.

Pa ni bil veliki pokojnik znan samo kot politični in prosvetni delavec, ampak prav tako je slovel kot praktični dušni pastir. Vedel je dobro, da je začetek propada človeške družbe družina, zato je vso svojo skrb posvetil vzgoji dobrih krščanskih družin in krščanske mladine. Vsako družino v fari je poznal do dna, poznal njene dobre in slabe strani in ji vedno stal ob strani. Škocjanski mladini je bil skrben oče, čeprav je bila včasih trda njegova beseda, čeprav je kakšen navihaneec tudi občutil njegovo veliko roko. Toda to delo se je splačalo: Poljančeva mladina je versko in narodnostno vzdržala.

Njegove velike ljubezni so bili deležni predvsem študentje in siromaki. Daleč je slovelo gostoljubno škocjansko župnišče in sam je dejal: »Prav žalosten bi bil, če bi vedel, da se je kdaj ubogi in potrební izognil moje hiše.« Sicer si je dostikrat dovolil šalo, da je potujoče študente peljal najprej na polje, da so pokazali, kaj znajo in ali vedo, kako trdo je služiti z rokami vsakdanji kruh, nato jih je pa seveda bogato pogostil.

Razumljivo je, da si je vsled te svoje delavnosti in splošne priljubljenosti nakopal pri nemčurjih veliko sovražnikov, ki so tako po duhu kot tudi po drugih svojih sposobnostih daleč zaostajali za genialnim

Vinko Poljanec

Poljancem. Najbolj pa je bil Poljanec nacistom trn v peti zato, ker jim je pri izvedbi njihovih načrtov odločno kljuboval in ni nehal braniti pravic svojega naroda tako dolgo, da je v boju podlegel. 13. marca 1938 so ga nacisti aretirali in zaprli v ječo, kjer mu tudi niso mogli vzeti njegove ljubezni do naroda.

Nobenega drugega greha mu niso mogli očitati kot to, da je ljubil svoj narod, zato so ga obmetali z najrazličnejšimi lažmi. Ker je bil nedolžen, so ga pač morali izpustiti, vendar so poskrbeli, da tudi svoboden ne bo živel. V ječi so ga zastrupili in nesrečnež je moral na posledicah zastrupljenja, ki je bilo zdravniško ugotovljeno, v strahotnih mukah dne 25. avgusta umreti.

Kljub temu, da je Poljanec moral umreti čisto nedolžen, je svojim rabljem že v ječi, ko je že gledal smrti v obraz, prav vse odpustil. O tem dovolj jasno pričajo njegovi zadnji zapiski iz ječe, ki jih je napisal na svojo obtožnico:

«Iskreno ljubim svojo očetnjavo, a ne sovražim nobenega drugega naroda.»

«Zahvalim božjo previdnot za vse, kar mi je naklonila.»

«Ni lepšega, kakor če človek pokleka tudi v nesreči pred Boga, ki skrbi za vse. V nesreči poklekne marsikdo in priznava, da je Bog. Zdrave, krepke duše se Boga spomnijo tudi v sreči.»

«Za veseljem pride križ, dež za soncem.»

«Bog nam pošilja nezgode, da nas čisti, srbi, da zraste novo življenje.»

S takimi mislimi se je poslavljaj župnik Poljanec od sveta in od tako ljubljene Koroške zemlje. Že je vihtel nacizem bič čez Podjunsko ravan, ko so ga v Škocjanu pokopali, vendar se je zbrala okrog mrtvega voditelja vsa Koroška, iz Zile in Rožja in Gospe Svete so prihitali, mrtve njegove roke so še enkrat blagoslovile, njegovo čredo, duh mrtvega gospoda župnika pa je vstal iz groba in šel čez vso Koroško, da bo vzdržala in ostala živa in Poljančev duh jo bo krepil vse dni.

Umril je gospod župnik Vinko Poljanec, padla je prva žrtev nacizma med Koroškimi duhovniki, dal je življenje, da bi drugi živeli. Ob tvojem grobu, mrtvi naš voditelj, ti prisegamo, da bomo hodili po tvojih potih, se borili za tvoja načela, dokler ne bo zmagal tvoj duh med vsemi brati Slovenci.

Jč.

Sodbe in ugibanja o mirovni konferenci

Drobne novice

ČE BI SE LAHKO GOVORIL KAKOR SE HOČE

Če bi v Parizu zbrani doktorji bili v stanju govoriti tako svobodno in naravno, kakor jim očitno leži na srcu, tedaj si lahko predstavljamo, da bi se razgovori o sedanem svetovnem položaju razvijali sledeče: Najprej bi gospod Byrnes vstal in se obrnil z besedo na Molotova: »Tekom vojne smo uslišali potrebe gotovih vojaških razvojov in pomagali Evropi. Skoraj se bojimo, da smo vaš preveč podpirali. Kako naj bi bili svojčas vedeli, kako nameravate postopati v vašem zasedbenem pasu in ali imate v bodočnosti namen, da razširite sovjetsko revolucijo tudi na ozemlja, ki so pod vašo oblastjo? Mi smo prej v splošnih izrazih in govorih govorili o iztrebljenju fašizma in ustvaritvi demokracije. Toda kakor je pokazala izkušnja, sva oba zelo različnih misli o enih in istih stvareh. Danes vas opazujemo, kako vi v zasedbenih pasovih, ki jih upravljate, vzorno navajate sovjetski sistem reda. Oprostite, če se bojimo, da boste v kratkem ali pa pozneje smatrali za dobro, paradiz vaših upravnih področij razširiti tudi na naša zasedbena ozemlja. V tem tiči razkol in vzrok zakaj si ne moremo oboje stransko zaupati in ne pridemo do nobenega povoljnega soglasja. Ne bodite zatorej presenečeni, če se trudimo dobiti nazaj ozemlje, ki ste ga nekaj predčasno odrezali.«

Nato bi se gospod Molotov dvignil in pojasnil svoje stališče: »Popolnoma jasno mi je, da vaša pretehtavanja ne dosega naše časti, kam še naše prednosti. Imam jasen vtis, da nameravate prelomiti pogodbo, ki ste jo sklenili z nami za časa našega bratstva v orožju. Pri sedanji konferenci podajate nedvoumen videz sabotiranja sklepov, ki smo jih skupno sklenili. Najbolj pa me preseneča ugotovitev, da se pečate še v drugem letu miru s sestavljanjem atomskih bomb. Lahko si predstavljamo, da nimate namena vašo skrivnost deliti z nami. Toda neprecenljive vrednosti bi bilo, če bi v interesu mednarodne razorožitve in ohranitve miru napravili ta korak. Vendar ne pričakujem takšne širokogrudnosti. Toda zakaj še vedno nadaljujete s proizvajanjem tega nevarnega orožja? Proti komu hočete uporabljati vaše atomske bombe? Ne smete biti začuden, če vaše početje vzbuja v meni sum. Zdi se mi, da bi moralo biti vse človeštvo posvarjeno pred vašim temnim početjem.«

Toda na žalost si doktorji v Luksemburški palači ne upajo, da bi svojemu bolniku postavili pošteno diagnozo. Po sejhinih dvoranah odmevajo še nadalje besede in prazni pogovori. Kje pa ostaja mir? (»The Economist«)

MOTNJE PRI KONFERENCI

Iz »velikih štirih« jih je nastalo 21. S povečanjem števila soudeležencev, so se povečale tudi težave. Toda vsakdo se je odkritosrčno veselil, da bo pri sestavljanju miru, ki se tiče vseh dežel, sodelovalo toliko narodov. Razgovori so bili živahni, pri plenarni seji je prišlo do sladko-kislih in ne vedno prijetnih načinov pogovora. Konferenca nebo — pa naj bo tudi mirovna konferenca — ni zavarovano proti nevihti in trdi se, da se pojavijo nasprotja bolj pri konferencah, kakor pa na bojnih poljih. Pravzaprav pa ne izhaja neugodje iz razgovorov in pogajanj temveč iz atmosfere nezaupanja, ki vlada po vsej stari Luksemburški palači. Človek ima vtis, da so glavni soudeleženci prišli semkaj s trdnim mnenjem, da njihovi sosedje samo hlinijo odkritosrčnost. Nobena dobra stvar ne more doseči napredka, če se jo že vnaprej omalovažuje. Razgovori vodijo le k razvoju nasprotij. Nekaj jasnosti in zaupanja, ki navdaja mednarodno delavsko centralo, bi bilo prodrlo tudi v mirovno konferenco, če bi Organizacija združenih narodov sodelovala. (»Force Ouvriere«)

O MIRU MED ZMAGOVALCI

Ko se je pred tremi tedni zbrala pariška konferenca je že bilo vidno, da ne bodo iskali pravega miru, ki je bil cilj te konference, med zmagovalci in premaganci, temveč med zmagovalci samimi. Že po prvih dneh je prišlo do izraza, da tiči ves spor v prvi vrsti med zahodnimi silami in Rusijo. V trenutku, ko je gospod Jan Masaryk s porogljivim začudenjem sklepal roke, ko se je po izjavi premagane vazalne države Madžarske tudi Češkoslovaška znašla med državami krivkami, v istem trenutku, ko so bili Grki vsi iz sebe radi hladnokrvne zahteve Bolgarije po zahodni Traciji, in ko je tudi sam ameriški zunanji minister izčrpal svoje potrpljenje, ko je zaslislal trditev, da smatrajo Združene države za kapitalistične ljudožerke, pred katerimi lahko reši male narode samo Sovjetska zveza, tedaj je nenadoma postalo jasno, v katerem taboru kdo stoji. S tem

je postal edini pametni cilj sedanje konference preprečiti spor med vzhodom in zahodom.

Gotovo je tragično, da niso tega glavnega cilja konference spoznali že dolgo prej.

MIROVNA POGODBA Z VAZALNIMI DRŽAVAMI

Noben napad ne sme ostati nekaznovan. Dežele, ki so bile povezane s hitlerjansko Nemčijo so soodgovorne za njeno napadalno politiko. Vseeno je, ker so te dežele podpirale svobodoljubne narode pri njihovem boju proti hitlerjanski Nemčiji in se obvezale demokratično preusmeriti svoj ustroj, pričakovati, da jim ne bo treba povrniti vse škode, ki so jo povzročile. Razen tega se ne sme izvajati nobenega pritiska na gospodarsko življenje teh narodov. Problem, kakor je bil postavljen v izjavah krimske konference o osvobojenih ozemljih, obstoja predvsem v tem, da se odstrani v vazalnih državah hitlerjanske Nemčije vse sledove fašizma.

Ni samo slučajno, da gotovi inozemski tiskovni zastopniki, ki izražajo stališče nazadnjaških krogov, omalovažujejo otvoritev konference. Naravno bi bilo netočno, če bi smatrali, da ta mirovna konferenca pri svojem delu ne bi trčila na težkoče. Takoj od prvega dne smo mogli pri delih konference srečati predznake teh težkoč. Zadošča, če spomnimo na posredovanje avstralskega odposlanca, da se doseže revizija sklepov sveta zunanjih ministrov. To so vse znaki za to, da sile, ki so postavljale delovanju zunanjih ministrov ovire in katerih vpliv se je izrazil na tako usodopolen način, in sicer s strani iste države pri pretresu španskega vprašanja v Varnostnem svetu, nadaljujejo s svojim delovanjem. (»Pravda«)

21 soudeležencev konference in dve stranki

Po mnenju večine delegatov 21-tih narodov, postajajo odnosi med Združenimi državami in Sovjetsko zvezo, o katerih se je pričakovalo, da bodo, če že ne boljši, vsaj neizpremenjeni, od dne do dne slabši. Na žalost smo prisiljeni izreči to ugotovitev prav sedaj, ko je konferenca končala tretji teden svojega dela.

Treba je računati s prevratom v ameriško-sovjetskih odnosih ob priliki vsake seje v Luksemburški palači. Morda ni tako pomembno, da sta bili obe delegaciji v nesoglasju skoraj pri vsakem vprašanju, pomembno pa je, da je v vsakem slučaju neskladnosti sovjetski govornik najostreje grajal Združene države, kakor tudi njene sklepe in jo dolžil upiranja. Združenim državam so očitali, da hočejo predati Evropo gospodarski sužnosti, podpirati fašistične elemente in miselnost, vleči korist iz trpečih množic in sedanjo stisko, ki vlada po vsem svetu, izrabiti za svoje koristi.

VZROKI IN NASPROTJA

Če premislimo vse skupaj, bi lahko rekli sledeče: Združene države, ki so bogate, stremijo za tem, da bi obubožano Evropo docela izčrpale. Za opazovalca ni lahko ugotoviti, kaj se v resnici skriva za kampanjo Molotova, oziroma kakšni vzroki so ga privedli do njegovih šahovskih potez ali kakšno korist si obeta od njih.

O tem je več pojasnitev in te so deloma prav obsežne, zaradi česar je konferenca dosedaj nameravano delo odlagala in se že ob začetku zapletla v ozračje napetosti in sovražnosti.

Prva misel, ki se javlja pri takšnih opazovanjih je, strah Sovjetske zveze, da večina soudeleženih držav ne more soglašati z njihovimi sklepi in da verjetno zastopa stališče Združenih držav, Velike Britanije in Francije. Pričakovati je, da bodo anti-amerikanski napadi, v kolikor se često in predvsem nasilno ponavljajo, pridobili Sovjetom končno vendarle nekaj glasov. Druga možna pojasnitev je ta, da smatra Kreml sedanjo konferenco za krasno priljubljenost za diplomatsko propagando svoje antiamerikanske oziroma pro-ruske miselnosti. Zanimivo je, da Rusija še nikdar ni podvzela takšnih naporov, da bi jasno pokazala svoje stališče, kakor ravno ob priliki pariške mirovne konference.

Tretja pojasnitev pa bi bilo dejstvo, da morda Molotov sam veruje v pravilnost svojih besed. V tem slučaju so seveda izgledi konference vse prej kakor rožnati. (»New York Herald Tribune«)

POSREČEN MANEVR

Sovjetska Rusija je znala pritegniti majhne dežele Evrope in tudi druga ozemlja v svoje gospodovalno področje, da ne morejo velike demokracije stalno obdržati svojega vpliva na majhne države. Rusi so tribuno konference uporabili zato, da so združili vse govore zahodnih sil o svobodi

SEDEMNAJST PROTI ŠTIRIM

Male zemlje so navedle borbo za pravico zborovanja. Ali se ne motijo, če zahtevajo enakopravnost? Mnogi so ogorčeni pri misli, da štirje glasovi — oni »velikih štirih« — lahko postavijo oviro 17 glasovom malih zemelj. Svojevrstna demokracija!!! Ali od kedaj je demokracija zgrajena na vsoti neenakih vrednosti? A s katero pravico naj bi imel pri mednarodnem glasovanju glas Abesinije isto tehtnost kakor glas Velike Britanije? V tem smislu je enakopravnost nesmiselna pojmovana. Ne more se postaviti dvem ali trem velesilam protiutež s tem, da seštejemo vsoto glasov 10. malih narodov.

Razen tega obstoja še čisto praktičen prigovor, ki nima nobenega opravka z logiko. Če bi 12 ali 15, celo 17 narodov štirim velesilam vsled tega zakona nepravilne večine postavilo Evropi mirovne pogoje, katere štirje »Veliki« ne bi mogli sprejeti, kaj bi se potem zgodilo? Bi li prevzela Holandska ali Nova Zelandija ali celo Avstralija nalogo, da stavi premaganim pogojem, medtem ko bi držali »Veliki« roki v žepu? Brez soglasja med »Veliki« mir ni možen.

Ali pomeni to, da bi štirje »Veliki« s svoje strani imeli pravico, da vsilijo 17. manj pomembnim državam svojo voljo? To bi bila nevarna uporaba tako okretne pravila mednarodne demokracije. Molotov ne ljubi opozicije. Ali dopustil je eno najosnovnejših pravil demokracije: popolno svobodo mnenja. Če »Veliki štirje« ne razumejo, da se mora računati s tem mednarodnim mnenjem, ki se trenutno izražajo v Luksemburški palači, potem jim bo morda uspelo, da naložijo državam mir, ki ga pa te ne bodo sprejele. (»La Tribune des Nations«)

(»La Tribune des Nations«)

in demokratičnih svetovnih nazorih za napad proti vzhodu. Kot odgovor na to je Kreml svojo lastno oblastveno politiko razvil po vseh pravih umetnosti in jo skušal uveljaviti kakor na primer v zadevi Italije in Sredozemlja.

Tako je gospod Byrnes prisiljen, da se zavzame za svojo domovino. Ameriki ni potrebno, da bi se sramovala svojih motivov ali obujala kes nad njimi. Združene države v resnici niso vodile te vojne z namenom, da bo nacističnemu gospodarstvu sledil sovjetski totalitarizem; to je dejstvo, katerega se ne sme zamolčati.

SVOBODA IN DISCIPLINA

Dobra uporaba svobode, zahteva moralno čednost in jasnost, ki nista splošna lastnina. Po drugi strani pa se razvija moderno gospodarstvo h kolektivnim formulam in k disciplini. Lahko je spoznati, da je največji problem politične in gospodarske organizacije v tem, privedi v soglasje spoštovanje svobode in spoštovanje te discipline. Vemo iz gotovih izkustev, kam zadeva takšna doktrina. Če bi razpravljali o tem, bi se ne mogli izogniti sumu, da obujamo ponovno fašistično ideologijo. Neka dne se bo treba potruditi vsem onim, ki bi odkrito izrekli takšen ugovor, da za nas organizacijski komiteji še nikakor ne predstavljajo poklicnih organizacij. Resnica je, da sedanji konformizem ne dovoljuje, da bi se karkoli vmešavalo med totalitarno državo in posameznikom, ki služi svoji ideologiji in tega tudi nikdar dovolili ne bomo. (»L'Epoque«)

KONEC MIROVNE KONFERENCE SE NI VIDEN

Če kdo pogleda nazaj na prva dva tedna konferenčnega dela, ne more občutiti prevelikih nad ali zadovoljstva o dosedaj doseženih sklepih, kajti skoraj cela dva tedna so potrebovali, da so sestavili poslovni red in izvolili predsednika.

Kaj je pravzaprav na stvari? Morda je želja Rusije, posluževati se tudi pri mirovni konferenci »veto« pravice, ki jo poseduje pri Združenih narodih. Rusija le predbro ve, da bi pri strogem glasovanju njen lastni glas, kakor tudi glas Bele Rusije in Ukrajine, vključno glas treh vazalnih držav Poljske, Jugoslavije in Češkoslovaške ne zadoščal, da bi zmogala nad večino. Tako se je zdelo Molotovu najboljšje, da zahteva pri vseh glasovanjih večino dveh tretjin.

Dosedaj smo že prevečkrat opazovali težave, ki so se pojavile napram soglasju štirih zunanjih ministrov, pa naj so zborovali v Londonu, Moskvi ali Parizu. Tudi smo cela dva tedna opazovali, kako se v Luksemburški palači prepira 21 narodov za goli poslovni red. Nihče nam zatorej ne more šteti v zlo, če smo mnenja, da bodo trajala vsa nadaljna pogajanja še zelo dolgo. Treba je precej poguma, če se hoče

Sovjetska zveza očita partnerjem konference, da so prelomili pogodbo o predlogih poslovnega delovanja. Boji se, da bi istotako mogle biti prelomljene tudi druge slične pogodbe.

Ameriško zun. ministrstvo je izjavilo, da nič ne ve o kakšnih pogajanjih, ki bi se sedaj vodila v Lizboni, po katerih naj bi prejele Združene države postojanke na Portugalskem in baje obe deželi sklenili vojaško zvezo.

Britansko zunanje ministrstvo izjavlja, da britanska vlada v Atenah še ni podvzela nobenih korakov, da bi ljudsko glasovanje preložili na poznejši čas.

V poteku narodne očiščevalne akcije je madžarski predsednik Tildy odklonil prošnjo za pomilostitev prejšnjega madžarskega predsednika sveta Sztojaj-a, finančnega ministra Remenyi Schnellerja in industrijskega ministra Szasza. Ministra Ratz in Kunder sta bila pomiloščena.

Češkoslovaška je zmanjšala svoje zahteve napram Madžarski in zahteva pred mirovno konferenco sprejem odloka, po katerem bi izgnala madžarske manjšine iz Češkoslovaške.

V Piroso (Grčija) so aretirali 400 oseb v zvezi z umorom dveh nacionalistov. Sodišči v Florini in Cozani sta izrekli dve novi smrtni obsodbi.

Španija se pripravlja na to, da bo zmanjšala vrednost pezete v razmerju z angleškim funtom, ter s tem privabila tuje in si na ta način pridobila inozemskih deviz, katere zelo potrebuje. Novi tečaj pezete bo znašal 80 za pfund; sedanji tečaj je pa 44.

Egiptovska delegacija je soglasno odklonila zadnje britanske protipredloge v zvezi z revizijo egiptovsko-britanske pogodbe.

Japonskega cesarja Pou Yi-a so vprašali o gospodarskem položaju Mandžukua med časom njegovega vladanja. Iz njegovih izjav je razvidno, da so Japonci kolikor mogoče izrabili gospodarske možnosti Mandžukua za svoje koristi.

Ob oznanitvi glasovanja, ki bi zaključilo pogodbo o Chapultepecu, so se v Argentini vršila protestna zborovanja. Nemiri so bili še dolgo po seji. Okrog petdeset ljudi je bilo aretiranih.

V okolici Ptuja, so organi narodne milice odkrili tajno radiopostajo. Preiskavo v zvezi s to postajo so prevzeli organi državne varnosti.

Pretekli teden se je pred vojaškim sodiščem v Ljubljani pričel proces proti bivšemu jug. generalu Rupniku, gen. Rösenerju, dr. Hacinu, dr. Kreku, dr. Rožmanu in Milku Vizjaku. Imenovani so obtoženi narodnega izdajstva in drugih zločinov. Razprava je javna in jo prenašaja po radiu.

pri sedanji zmešnjavi ter delitvi interesov in mnenj priti še pred koncem leta k ugodni rešitvi nemškega problema.

(»Daily Mail«)

PODALJSANJE KONFERENCE - ZMOTA

Ne more se z molčanjem preiti nagiba gotovih krogov, umetno podaljševati pogajanja pri konferenci. Ta nagib se je pokazal posebno pri proučevanju vprašanja, ali naj se Albanijo povabi h konferenci ali ne. Po dvodnevem proučevanju je sovjetska delegacija predlagala, da se pogovori ustavijo in da preidejo k glasovanju. Poslanci Velike Britanije in Avstralije pa so hoteli nadaljevanje pogovorov in zavlačevati na vsak način podpis sklepov.

Francoski časopisi omenjajo krilatico, da bo sredi septembra konferenca prekinila svoje seje, da bodo delegati obiskali glavno zborovanje Združenih narodov, ki bo 23. septembra v New Yorku. Čisto jasno je, da se bo v slučaju daljšega trajanja konference, pojavilo vprašanje, preložiti zborovanje UNO do konca leta, da bi se delo konference nemoteno vršilo dalje. Ta enostavna in logična rešitev pa menda ne ugaja tistim, ki nameravajo že sedaj zavlačevati pariško konferenco, da bi lahko za hrbtom te konference pričeli z novo igro.

Zmote, ki so se dogajale v prvih dveh tednih delovanja pariške konference, in neizrečeni podvigi, ki so se odigrali za kulisami, so prisilili konferenci udarec in bi lahko brez dvoma imeli posledice za bodočnost. (»Pravda«)

Beg z dežele

Že več desetletij se pojavljajo v časopisju, po zborovanjih pa tudi v javnih znanstvenih razpravah in publikacijah glasovi o begu kmečke mladine z dežele v mesta in industrijske kraje. O tem navdve perečem vprašanju je bilo že mnogo napisanega in izgovorjenega. To pa zlasti zaradi tega, ker je stvar silnega pomena ne samo za narode in države, marveč za človeštvo sploh. Prevelik odtok mladine s kmetov v mesta je namreč pojav, ki je spraval nekatere narode že v prav resne škripce. Kadar govorimo o tem problemu, mislimo zlasti na Francoze, ki imajo prazne cele vasi in so skoraj dobesedno izumrle cele pokrajine na deželi, ker kmečka mladina v Franciji ni hotela več ostati pri zemlji. Toda tega pojava ne najdemo samo v Franciji, temveč dandanes skoro povsod po svetu, le da tako kritičen ni še nikjer kot je na Francoskem.

Odtok mladine s kmetov v mesto je do neke meje gotovo čisto pravilen. Stik človeka z zemljo, delo na nji, prehrana, življenjski način bivanja na kmetih, dragocena dediščina iz tradicije (izročila), odvisnost od naravnih sil, ki jih uravnava Bog in iz tega izvirajoča globoka vernost, vse to in še kaj ohranja v podeželskem človeku telesno in duhovno zdravje, močno zasidranost in navezanost na zemljo in iz tega izviraajoči življenjski optimizem ter odpornost.

Vsega tega mestnemu človeku nedostaja. Stalen odmik od zemlje in njenih sil ter postopno vtapljanje v civilizacijske pridobitve modernega mesta postane tudi za človeka, ki je prišel s kmetov, polagoma kvarno. V prvem rodu se kvarne posledice po navadi še ne pokažejo v večjem obsegu; drugi rod jih že očituje, tretji pa navadno že vtone v njih. Treba je spet novega dotoka z dežele, da se propadanje mestnega življa zakrije in zajezi.

Ta proces je v tem obsegu naraven in ga ni mogoče predužgati. Dokler gre v resnici samo za to naravno obnovo mestnega prebivalstva, o kakem »begu« z dežele niti govoriti ne moremo. Zdrava kmečka in podeželska obrtniška družina zaznamuje tako velik prirastek na otrokih, da vsi nikakor ne morejo ostati niti doma, niti na deželi. Na domu ostane redno samo eden; včasih se tu in tam primeri, da ostane s sinom ali s hčerjo še kak brat ali sestra, ki igra vlogo »strica« ali »tete«. Toda takšni primeri zajamejo večidel le takega člana družine, ki mu je življenjski načrt spodletel, ali pa se čuti preslabotnega, da bi se podal od domače hiše v tuji svet.

Vsi ostali otroci morajo iz kmečke hiše »s trebuhom za kruhom«. Nekateri se izučijo kakega rokodelstva in ostanejo potem kot vaški obrtniki blizu doma. Redki pošljejo premožnejše hiše v mestne šole, predvsem v latinske, da bi po dovršenem šolanju postali »gospodje«, t. j. duhovniki. Drugi pa morajo takó ali takó najti pot v tuji svet.

Zelo zanimivo in sociološko poučno je poglavje, ki govori o usodi teh mladih

ljudi. Njihova usoda je namreč zelo pestra. Včasih zelo žalostna, posebno ona mladih neizkušenih deklic, ki jih pokvarjeno mestno življenje pogoltne, da se več ne morejo znajti. Mnog in premnog pretresljiv roman se je odigral s takimi dekleti; a njih tužna usoda gre večidel na rovaš neurejenih socialnih razmer, ko se za tako ubožico v mestu nihče pod božjim soncem ne briga. Dokler ima dekle še redne stike z donom, se navadno ne zgubi. Kakor hitro so pa vezi z domačijo pretrgane, postane zanjo nevarnost velika.

Zaradi pomanjklive izobrazbe, ki jo mladi človek prinese z dežele v mesto, mora navadno tu prijeti za najnižja dela. Tako najdemo mlade ljudi s kmetov kot najnižje delavce v tovarnah in obratih, kot hlapce in deklet; pozneje se s pridnostjo povzpnejo do sobaric, kuharic, strežnikov, vratarjev itd. Kljub tako nizkemu začetku se marsikateri kmečki fant in dekle prikopljeta do samostojnih položajev. Saj so taki ljudje v svoji naravni pameti in veliki energiji izredno iznajdljivi in vztrajni.

Sa pa med prišleci z dežele tudi taki, ki se s preprosto ljudskošolsko izobrazbo dvignejo na socialni lestvici zelo visoko.

Vsi ti ljudje z dežele so prišli v mesta nekako »normalno«. Pri njih ne moremo govoriti o »begu z dežele«. In dokler se odtok podeželske mladine v mesta giblje v takih »naravnih« mejah, je stvar v redu, zlasti še, če se družba zaveda svoje odgovornosti zanje in jim v raznih društvih, zavodih in ustanovah nudi nekaj opore in pomoči, vsaj tako dolgo, dokler se sami ne znajdejo in varno vsidrajo.

Pravi beg z dežele, kakor ga pod to besedo razumemo, se pa prične takrat, kadar zapuščajo redno kmečko grudo mladi ljudje, ki jih zemlja nujno potrebuje in jim nudi dovolj kruha. Kadar odtok podeželske mladine v mesto doseže tako velik obseg, da začne na kmetih primanjkovati delovnih moči in ostaja zemlja slabo obdelana ali pa celo neobdelana, takrat beg z dežele zadobi

Kako dolgo bodo živeli ljudje?

Ko beremo zgodbe o očajih stare zaveze, nehote obstrmimo nad tem, kako dolgo je bilo njihovo življenje. Marsikdo zavida Matuzalemu njegovo starost in si misli, kaj vse bi mogel na svetu storiti, če bi četrtino njegove življenske dobe mogel živeti na zemlji. Toda dosedaj se nobenemu človeku ni posrečilo, da bi si mogel poljubno podaljšati življenje preko običajne mere človeške starosti. Sveto pismo stare zaveze pravi, da je doba človekovih let 70, če pa je močan in oblastnik 80; kar je več, pa je bolezen in nadloga. In res kakor daleč lahko z zgodovinsko natančnostjo zasledujemo poročila o življenski dobi posameznih ljudi, se o resničnosti tega izreka kaj lahko prepričamo. Prej ko večjo življenjsko starost bomo našli manjšo. Bili so časi ko so ljudje na splošno prej

nevaren obseg. In proti tovrstnemu zapuščanju rodne grude moramo iskati zdravilnega leka, da se zaustavi. Če bi se to ne posrečilo, preti narodu neizbežno gospodarsko nazadovanje in počasno propadanje. Zakaj zemlja je tista, ki nam nudi vseh vrst surovin za obrt, industrijo in trgovino. Kadar začne primanjkovati delovnih moči, ki bi naravne zaklade zemlje in njenih sil dvigale in jih dobavljale drugim panogam gospodarstva, se mora pričeti latentna (stalna) gospodarska kriza. Njene posledice zadenejo vse ostalo življenje: socialno, kulturno in politično. tesneje povezano, kakor so povezani udje Saj je vse to med seboj po naravi najpri telesu. Ko ti zbolni en ud, napade celo telo mrzlica in ga pretresa tako dolgo, dokler se tisti ud ne pozdravi. Podobno je v življenju družbe: če ohromi ena panoga javnega produktivnega dela, začne vso družbo pretresati kriza.

Pretirano, neopravičljivo odtok kmečke mladine v mesto pa ne ograža le gospodarskega življenja. Tudi telesno in duševno zdravje in odpornost naroda začne polagoma nazadovati. Čim bolj se izpraznjuje bogati rezervoar zdravih in utrjenih sil na podeželju, tem večja postaja nevarnost, da se v ljudski skupnosti začne fizično in duševno propadanje. O tem nas uči zgodovina dovolj nazorno s primerom starih Rimljanov. Ko je ljudstvo rimskega imperija zgubilo zvezo z zemljo in ji pokazalo hrbet, se je začel propad, ki je povzročil razsul prej tako mogočnega naroda in države.

Beg z dežele v tej obliki in obsegu pomeni usodno nevarnost, ki ji je treba pogumno pogledati v oči in se ji postaviti s pametnim in učinkovitim orožjem v bran. Pri izbiri borbenih sredstev je pa osnovne važnosti, da vprašanje bega z dežele poznamo, in objektivno (stvarno) ocenjujemo njega vzroke od vseh strani. Pri obravnavi tega vprašanja se vse prerada poraja nekaka pesniška sentimentalnost in solzavost, ki stvari samo škoduje.

Problem pa zahteva, da ga obravnavamo stvarno in znanstveno resno. Kakor je resen sam na sebi, tako naj bodo resna in brez pretirane čustvene primesi tudi razmotrivanja o njem. kš.

umirali, da v splošnem niso dosegali niti sedanje povprečne dobe človeške starosti. Današnje povprečno življensko dobo ljudi računajo nekako od 40—45 let. Močni, zdravi in naravno živeči ljudje dosegajo 70 let še vedno. Celó 80 let stari ljudje niso zelo redki. Do 90 pa jih že zelo malo pride. Če ima kdo 100 let, kot stari puščavnik, potem je to že senzacija za ves svet. Kajti take izjeme so danes še bolj redke kot nekdanj. Sicer so pred vojno časopisi poročali o nekem Turku, ki naj bi imel 150 let, nič koliko žena in otrok, toda mož se menda ni spominjal, kdaj se je rodil in tako je stvar bila precej dvomljiva. Vendar pa stremljenje in želje ljudi, da bi mogli dolgo živeti in biti pri tem še čili, je menda stara kot svet. O tem nam pričajo pravljice in bajke in nazadnje tudi »mlin

za pomlajevanje ljudi.« Toda to so bile samo želje, ki na dejansko življenje niso imele vpliva.

Moderni biologi pa nam danes z vso resnostjo obljubljajo da bodo življensko dobo človeka zvišali na 120, da celo na 150 let. To se sliši malo neverjetno. Toda toliko stvari na svetu se je zdelo že neverjetnih, pozneje pa so se le izkazale kot mogoče in resnične. Zato ne zmajujmo kratkomalo z glavo, ampak rajši pojdmó za učenjaki v njihove delavnice in opazujmo, kako mislijo to doseči.

Že davno sta dr. Aleksis Carrel in dr. A. H. Beling na Rockefellerjevem zavodu za medicinska raziskovanja dokazala, da je staranje kemični proces. Podaljšati človeško življenje, bi torej pomenilo, ta proces, to kemično presnavljanje ovirati, da ne bo tako naglo napredovalo. Med različnimi poskusi, ki jih je Carrel naredil je bil eden tudi ta, da je psu vzela kri in ločil kronoplazmo od krvnih stanic. Stanice je nato »umil« in jih očiščene spet vbrizgal v pasje žile. Pri tem vbrizgu se je pes pamladil, dobil novo dlako, tudi življenska moč in gibčnost sta se povečali, obnašal se je kot mlad pes. Novo pomlajenje je trajalo toliko časa, dokler niso stare celice spet nadkrilile novih, očiščenih. Novega poskusa pa na isti živali ni mogel več obnoviti.

Drugo pot je ubral ameriški zdravnik Tomaž S. Gardner, ki je poskusil podaljšati življenje živali z brizganjem kvasne kisline. Vzel je nad 600 dni stare miši, kar odgovarja 60 letom človeške starosti. In posrečilo se mu je življenje miši podaljšati za 45—55 dni, to je od 8—9% življenske dobe. Uspeh je bil večji pri samcih.

Nekaj čisto posebnega pa je iznašel ruski profesor v Kijevu Aleksander A. Bogomolec. Ta je sestavil življenski eleksir z oznako ACS (anticytotoksiški serum), ki notranji odpor telesa proti staranju izredno zviša. Ta serum je dobil iz konjskega veznega tkiva in kostnega mozga. Serum ovira uničevalno delo makrofagov, to je nekih stanic-žerk, ki napadajo in uničujejo pri starih ljudeh stanično tkivo. Obenem ovira ta serum tudi nesorazmerno in prenapetostno rast veznega staničja. Od tega seruma pričakujejo kakor je napovedal profesor Bogomolec, da bodo z njim podaljšali človeško življenje do 150 let.

Toda usoda ali smola se je tudi to pot pošalila s človekom po starem izreku: Me dice, cura te ipsum! Zdravnik, ozdravi najprej sam sebe! Kakor poroča moskovski radio, je namreč pred kratkim težka bolezen pobrala profesorja Bogomolca in mu pretrgala nit življenja, da niti sam sebi ni mogel podaljšati življenja.

To je mrzel poliv na vroče navdušenje. Vendar pravijo, da delajo poskuse še naprej.

Bodočnost bo torej pokazala, če bomo živeli 150 let ali dosegli celo častitljivega Matuzalema.

BIROKRACIJA

Uslužbenec: »Gospod šef, mislim, da bi res lahko sežgali vsa ta pisma, ki so stara že nad dvajset let!«

Šef: »Prav gotovo. Ampak popreje mi napravite od vsakega prepis.«

V kraljestvu lutk

Spisal Fr. Bazliti

(Ponatus dovoljen samo s pristankom pisca)

13.

Samokolnico pripelje na pot ter prinese oslo.

»Oslo pa kar spravi! Moja kosa reže vedno dobro; nikdar se ne skrha«, se zasmije čarovnikova poslanka in pomoli Jurčku smrtno orodje.

»Tem bolj!« vzklikne fant. »Zdaj pa glej, Zlotvorova služabnica, kako znam kositi!« Jurček zamahne nekajkrat po travi, da lete zelene bilke na vse strani, nato pa se naglo zasuče in: resk! Dekla Smrt se zvrne med votlim krilom po tleh, a njena koščena stopala odlete v velikem loku na sredo vrta. Jurček jih je odkosil.

Mama se prestrašena umakne v hišico, sinko pa vrže odkošene kosti v samokolnico, nato pa stlači vanjo še suho Smrt.

»Kaj si storil, pobalini!... Ah, ah!... Moje stare kosti! Moje uboge noge!« kriči bela starka.

Jurček se ne meni za njeno kričanje.

»Zdaj menda vsaj vidiš, kako znam kositi«, se ji roga, potem pa odpelje samokolnico proti trgu.

»Brrr... cviu, cviu, cviu... brrr...« ropoče in cvili samokolnica ter poje žalostno Smrti, ki odskakuje v njej, da ji sklepečejo kosti. Jurček hti, kolikor le more.

Ljudje dero skupaj...

»Jurček je premagal čarovnikovo dekle Smrt«, sporočajo drug drugemu. Tako zve veselo novico kmalu vse prebivalstvo lutkovnega kraljestva.

Rešitelj pelje samokolnico dalje. V gozd

pricvili k palčku Skoku, ki ga začudeno gleda skozi okence svoje hišice, nato pa se obrne naravnost proti rovu, katerega je skopal bradati možiček vgoro črne rude.

Palček, ki nemudoma ugame, kaj hoče Jurček, priteče s svetilko, fant pa zapelje svojo žrtev prav do konca rova, kjer strese razmajane kosti...

»Zdaj te naj pa gospodar le išče. Ha, ha, ha!« Zatem migne palčku, naj odpelje samokolnico, sam pa stopa za njim in izpodmika sproti lesene opornike, da se rov med glasnim hruščem zasipa tik za njegovim hrbtom.

»Bum, bum, bum... Bum...« pade naposled poslednji steber. Jurček obstane s palčkom na gozdni jasi v polni dnevni svetlobi in se globoko oddahne.

»Pa sva jo, kaj? A tvoj rov je tudi šel!«, reče Jurček palčku, brisaje si pot s čela.

»Nič ne de! Bom pa drugega izkopal. Samo da je en nasprotnik manj!« odgovori možiček in si prižge pipico. »Boj zlul!«

»Boj!« vzklikne Jurček in se zamisli.

Gotovo ga čaka še težavno delo...

Uboga princeska

Čarovnik je tistikrat zastoj pričakoval svojo dekle in požiral sline namesto Jurčkove pečenke. Smrti ni in ni hotelo biti od nikoder. Poslal je pozvedovat vruga, ki pa sta se vrnila, ne da bi jo našla. Naposled je odšel še sam na pot in prejezdil na zmagaju vse kraljestvo — enako zaman. Za služabnico je izginila vsaka sled...

Zlotvor se preklinjal, da se je grad s pečino vred tresel ter so strele švigale z neba in grozile pokončati prebivalstvo lutkovnega kraljestva; zakaj predobro je bil uver-

jen, da je izguba pokorne dekle Jurčkovo maslo.

Da se mu le more vse, česar se loti, tako ponesrečiti!

»Presneti fant! Navsezadnje me res še premaga«, sikne skozi zobe ter zarohni, da odmeva po sobami: »Nikdar! Zmago moram slaviti jaz!«

Najrajši bi poslal nad lutkovno kraljestvo zmaja, da vse pobije in uniči. — A kaj potem, ako tudi njega premami onegavi Jurček, ki mu moreta pomagati še močni velikan Teleban in večja četa grajskih vojakov? Prav nobenega brambovca bi nato več ne imel.

»Ah, moja čarovna palica! Z njo bi imel lahek posel. Tako pa se morem zanašati le še na varstvo silnega zmaja in obeh peklenščkov.« — — —

Zopet sedi čarovnik pri oknu svojega gradu in gleda sovražno na lutkovno kraljestvo. Že dolgo premišljuje, kako naj zadene najobčutnejše sivolasega kralja. Njegovo srce bi rad napolnil s trpljenjem, rad bi ga tako upognil, da bi sam prosil njega, čarovnika, milosti in miru. Rad bi ga videl pred seboj ponižanega do tal. Že zgolj ob samih takih mislih uživa stari grešnik peklenško veselje.

»Le kaj naj mu storim?« premišljuje, podpira brado, in mrši obrvi. Toda kar nič pametnega se mu noče poroditi v glavi. »Hm! Hm!...«

Tačas zamenjajo na stolpu kraljevega gradu stražo, kar opozori Zlotvorja nase. Gleda proti dvorcu in dvigne pest.

A glej! Roka mu obstane v višini glave, njegove oči pa se zamaknejo v okno. Težke zavesе so se namreč razgrnile in v oken-skem okviru se je prikazala kraljeva hči.

Razčesane zlate lase, padajoče globoko čez njena ramena, krasi diadem iz rdečih rubinov. Modra svilena obleka s širokimi rokavi odeva lepoto, ki nima primere v vseh deželah pravljicnega sveta.

Zlotvor se zagleda v princesko in ne odmakne oči od nje. Njegovo zlobno srce razplamtí nenadoma le ena želja: Princeska mora postati moja žena!

»Kralj jo bolj ljubi ko sebe. S tem ga spravim v največjo nesrečo.« Ob tej satanski misli se silno razveseli. Dolgo si je belil glavo, zdaj pa se mu porodi v njej tako srečna misel, spričo katere bi kar zavrnil od zadovoljstva.

»Našel sem ključ do tvojeja trpljenja, o kralji!« vzklikne in skoči pokonci.

Napravi se v zeleno obleko, povezne na glavo najdaljši šiljasti klobuk, si počese kozjo brado ter gre na najvišji stolp. Od sovrastva se mu blešče oči, ko zre na palačo, kjer stoji pri oknu še vedno prelega kraljeva hči.

Vraga zatrobita s peklenško trobento, katere strašni glas zmore skorajda uglasiti vso lutkovno srenjo. Princeska se prestraši. Ko pa ugleda čarovnika, ki jo željno požira z očmi, krične in spusti zavesę...

»In vendar moraš biti moja!« zagrozi Zlotvor in se gromko zasmije.

Glej! Tedaj pa se odpre okno kraljeve sobane. Siva glava z zlato krono se prikaže. Oči ljubečega očeta vseh se radovedno ozirajo po lutkovnem kraljestvu.

»Kaj se dogaja med mojim ljudstvom? Od kod se oglašajo peklenški glasovi?«

»Ha, ha, ha! Jaz sem tukaj, lutkovni kralji! Čarovnik Zlotvor želi govoriti s teboj«, zakliče zlobnež.

(Dalje prihodnjtje).

Bodočnost človeštva

Mi smo tako srečni (ali nesrečni), da smo po dveh grozovitih svetovnih vojnah ostali živi in srečno prijadrali v dobo atomske bombe, v dobo razbijanja atomov, kratko v atomsko dobo.

Od atomske dobe danes veliko pričakujejo, napovedujejo ji čudovito bodočnost, neznanjski tehnični napredek, zlato dobo človeštva, ko bo na svetu vsega dovolj, ne da bi se bilo treba kaj posebno truditi. Z razbijanjem atomov bodo na svetu lahko naredili vse, kar si bo človeško srce poželelo. Kraj, čas, daljava, zlato, vse to bo zgubilo pomen, kajti vse to bomo premagali z atomsko energijo in svet tako uredili, da bodo vsi srečni in bodo vsi imeli vsega dovolj.

To se bo pa uresničilo samo tedaj, če bo ljudi srečala pamet, če ne bodo atomske energije uporabljali za to, kako bi drug drugega uničili, če ne bodo tudi naše Zemlje, ta atom vesoljstva, razbili, in če ne bodo nas same razpršili v atome. Če... če... če...

Torej če..., če vsega tega strašnega ne bo, potem nas čaka zlata atomska doba, ki bo ustvarila na svetu take stvari kot jih še ni bilo in nad katerimi bomo mi strmeli tako, kot bi danes strmeli kakšen očeak Izak ali Jakob, če bi ga postavili znova na svet.

Predolgo in pusto bi bilo naštevati, kaj vse bodo ljudje imeli in kaj vse si bodo lahko privoščili. Naj bo dovolj, da omenimo, da bodo največ stvari imeli tisti, ki bodo imeli največ stvari za razbijanje. Torej bodo najbogatejše dežele, ki imajo danes največ rudnin in kamenin. Tako upajmo, da Koroška ne bo med zadnjimi.

Tudi nikogar več ne bo mogoče »farbatiti«, kako živijo ljudje v Pekingu ali Moskvi, kajti dnevni popoldanski sprehod v New York ali Tokio bo nekaj navadnega. Zasedbene cone (če še bodo?) in državne meje bodo zgubile svoj pomen. Zaljubljenici bodo imeli sestanke na luni, seveda v neosvetljenem delu, mladi pari pa ne bodo šli na ženitovanjsko potovanje v Italijo ali na Jadran, marveč na Mars in na druge planete, prosto po okusu. V splošnem bodo ljudje veliko potovali iz kraja v kraj, ker bo časa za zabavo in potovanje veliko. Kajti vsakdanje današnje trdo delo za proizvodnjo življenjskih potrebščin bo postalo nepotrebno. Nadomestili ga bodo z atomsko energijo. Hrano bomo pridobivali na kemičen način, ne več tako kakor, danes s

trdim kmečkim delom. Bo pa hrana veliko preprostejša kot sedaj, vsebovala bo pa vse potrebne snovi, ki jih ima ali celo nima naša sedanja hrana. Uživali pa bomo hrano konzervirano v obliki kroglic, čokolade, bonbonov. Vse to bomo lahko nabavili že v trgovinah pripravljeno. Kuhati ne bo treba, niti krožnikov pomivati. Zato bodo tedaj zlati časi za služkinje. Ker ne bo treba kuhati, ne bo treba pripravljati drv ne premoga in ljudem se ne bo treba več ubijati v rudnikih globoko pod zemljo. Za zimo potrebno toploto bomo dobili iz nekaj atomov. V splošnem bo potrebno le malo telesnega dela, več pa duševnega, možganskega. Zato se bodo zaradi spremenjenih okoliščin tudi ljudje na zunaj močno spremenili. Razlika med nami in atomskimi ljudmi bo taka ali celo večja kot je med nami in jamskim človekom.

Ker ljudje ne bodo velikih napornih telesnih del opravljali, ne bodo tako močnih mišic in kosti kot so danes. Nekateri udje, n. pr. mali prsti na nogi in roki bodo o-

krneli. Uveljavila se bo samo vitka linija. Zaradi nove hrane tudi trebušnikov več ne bo. Ker zobje ne bodo imeli s konzervirano hrano in raznimi kroglicami posebnega dela, bodo počasi okrnili. Naslednji rodovi pa bodo že brezobzi. Kdor bo še zobe imel, bo veljal za pol divjaka. Podobno bo z lasmi. Povečalo se bo duševno delo, mišljenje, ljudje si bodo pomagali bolj z možgani kot z rokami, zato bodo postali zelo brihtni, duhoviti, učeni — in plešasti. (Kajti učenjaki so plešasti!) Glava bo zaradi povečanih možganov dobila večjo, okroglo obliko. In kot lepota ne bo več veljala sedanja blondinka ali brunetka s kodri, ampak lepo zaokrožena glava s čim gladkejšo in svetlejšo plešo. Plešasti bodo namreč že otroci. Na slike sedanjih ljudi bodo gledali kot mi na divjake iz Tasmanije.

In kako dolgo bodo živeli atomski ljudje?

Odgovor: Dokler njihovi atomi ne razpadejo ali pa jih drugi ne razbijejo v kaj bolj koristnega.

Kdaj se bo vse to godilo? Tedaj ko bodo že iz navadnega cestnega kamna naredili žgance, iz Drave mleko in iz Pece sirovo maslo.

A. N.

BELČEK

(Nadaljevanje in konec.)

Peterček je rasel v krepkega dečka. Tudi on je bil že opazil ribiča in večkrat prosil mater, da bi se smel igrati z njim in se z njim voziti v čolnu. Mati je bila na razpotju. Kako naj dopusti, da bi se njen sin igral s človekom, ki ga je bila tako brezobzirno zavrnila? Vendar pa se ni upala svojemu otroku odbiti želje. Preveč ga je ljubila.

Ribič je bil neskončno vesel, ko ga je Peterček pričel obiskovati. Vzgojiteljica ga je pripeljala vsako jutro in ga prišla iskati šele, ko je postalo vroče. Gospa Vilma je kmalu spoznala, da bi boljše družine dečko nikjer ne imel. Prekipevala je veselja, ko je še zvečer v posteljici pripovedoval vesele doživljaje.

Otrok je mladega moža zelo vzljubil. Postala sta nerazdružna prijatelja. In tako se je zgodilo, da je tudi mlada gospa sinu na ljubo postala prijaznejša. Ob lepih dopoldnevih, ko sta oba ribarila v bistri vodi, ju je gledala z balkona in se jima smehljala.

Janez je Peterčka vodil tudi v svojo kočjo in mu razkazoval svoje borno imetje. Grajski deček se je čudil, da je tukaj vse tako majhno, tako ljubko in prijazno. Najrajši je posedal pri zajčkah. Posebno je vzljubil majhnega zajčka z dolgo belo dlako, ki mu je dal ime Belček. Vroče si je želel, da bi ga tudi on imel. Vedno bi se igral z njim.

Nenadoma pa je Peterček zbolel. Mati je bila silno žalostna. Noč in dan je stala ob njegovi postelji, ga bočila in kratkočasila. Vroče je molila k Bogu, da bi sinko spet ozdravel. Karkoli bi bil zahteval, bi bila storila zanj. Peterček je to vedel, zato jo je nekega jutra, ko ga je bil ravno izmučil kašelj, zaprosil s slabotnim glasom:

»Mamica prosi Janeza, naj mi podari zajčka. Če bi imel njegovega Belčka, vem, da bi takoj ozdravel.«

Ko je žena slišala sinovo željo, se je globoko zamislila. Kaj naj stori? Vedela je, da jo Janez še vedno ljubi, čeprav ga je odbila. Zato je dejala sama pri sebi:

»Kako naj grem k njemu in ga poprosim za živalico, ki mu je prav tako draga. Brezobzirno bi bilo od takega poštenjaka vzeti nekaj. Saj je že itak ubožen.«

Vedela pa je, da bi Janez takoj ugodil dečkovi želji, zato ji je bilo še bolj nerodno. Končno je zmagala ljubezen do bolnega otroka nad vsemi pomisleki. Odločila se je, da ne bo nikogar pošiljala, temveč bo šla sama tja in dobrega mladeniča prosila, naj napravi veselje otroku. Odgovorila je dečku:

»Ljubček moj, potolaži se. Jutri bom šla sama k Janezu in ti prinesla zaželjenega zajčka.« — To je otroka tako pomirilo, da je mirno spal vso noč. Naslednjega jutra se je veliko boljše počutil in tudi vročine ni imel.

Po zajtrku je gospa Vilma odšla s svojo prijateljico k ribiču. Ravno je plel na svojem majhnem vrtiču. Ko je uzrl dami, se je močno začudil. Hitel jima je nasproti in ju vljudno pozdravil.

Vilma je oklevajoč spregovorila: »Bog te blagoslovi, Janez! Prišla sem, da se opravičim za vse, kar sem tvojemu ljubemu srcu prizadejala. Ali lahko ostaneva danes z mojo prijateljico pri tebi v zelenem smrekovju?« Da je Peterček bolan, in da si želi njegovega zajčka, ni hotela takoj povedati.

Ribič je ponižno odvrnil: »Žlahtna gospa! Ne spominjam se, da bi me bili kdaj razzallili. Nasprotno, če bi vas ne bilo, bi nikdar ne spoznal lepote življenja. Zares me zelo veseli vaš obisk, toda jako siromak vam ne bom mogel bogve s čim postreči.«

Poprosil je dami, da bi se sami zabavali na vrtu ali šli na sprehod po gozdiču, medtem ko bo on pripravil kosilo.

Sedaj, ko je bilo treba nekaj pripraviti, se je šele zavedel v kakšno zadrženo ga je spravil nenadni obisk. Da bi spekel rib, to se mu je zdelo prevsakdanja jed. Nemirno je begal sem in tja po koči in premišljeval. Kar se je zazrl v zajčjo stajico. Belček je mlad, rejen zajček! Odprl je vratca in ga potežkal. »Kar primeren bo, da dostojno pogostim mladi dami«, je z zadovoljstvom ugotovil...

Nesrečni Janez, ko bi ti vedel, kakšno usodno napako si napravil, ko si ubil Belčka! — Hitro ga je odrl in očistil ter vrgel v ponev. Zraven je spekel mladih sočnih krompirčkov in natrebil sveže solate.

Pogrnil je mizo z belim prtom in veselega obraza odšel k damama ter ju povabil k mizi.

Ob beli cesti križ stoji

Po beli cesti mož hiti
od boli čela, je zorano.
Teman oblaček čez oči,
izdaja duše bol neznano.

Ob beli cesti križ stoji,
simbol sveta trpečih boli.
Pred njim dekle mlado kleči,
a Bog sam ve, čemu tu moli.

Zastane potniku korak,
molče pred križem se odkrije.
Napravi z roko križa znak,
obup srca v molitev zlije.

Dekle v moža se zastrmi,
v notranjosti srce se zgane
in skrita solza iz oči,
na suho zemljo kane.

Naj te ne moti moj prihod,
potopi mirno se v molitev,
s prebodeno roko Gospod,
sprejema vročih solz daritev.

Ob beli cesti križ stoji,
simbol sveta trpečih boli.
Zdaj dvoje src pred njim ječi,
bolesti Bog ne bo izdal nikoli.

Franček Kolarič

Ne gospa, ne njena prijateljica nista slutili, da jesta prav Belčka, radi katerega sta prišli na obisk. Janez jima je streigel z vso vljudnostjo in obe sta hvalili dobro jed.

Ribič je pospravil mizo in povedel dami v leskovo utico, ki si jo je bil sam napravil, da bi še malo pokramljali. Vilmi se je zdel čas primeren, da razodene namen svojega obiska.

»Janez, ali se spominjaš preteklosti? Ti si me morda smatral za trdosrčno, toda moja dostojnost mi ni pustila, da bi ravnala drugače. Morda se boš jezil tudi, ko boš izvedel, po kaj sem prišla. Toda če bi bil ti oče, bi razumel mojo skrb in stisko ter bi mi oprostil. Edinega sima imam, a težko je obolel. Prosil me je za nekaj, in zato sem prišla k tebi. Zase bi nikdar ne prosila, a želja bolnega otroka mi je sveta. Ne vem, če mi boš dal, kar te prosim, ker je tudi tebi drago. Dobro veš, kako je Peterček rad imel tvojega Belčka.«

Janez prebledel, gospa pa nadaljuje: »Zdaj ko je bolan, ga hoče imeti pri sebi. Bojim se, če ne ugodim njegovi prošnji, da se bo žalostil, kar bi kvarno vplivalo na njegovo zdravje. Zato te prosim, podari mi Belčka! Na moj dijamantni prstan zanj. Morda rešiš s tem mlado življenje. Vedno ti bom hvaležna.«

Ko je Janez zaslísal željo blage gospe in spoznal, da je ne more več izpolniti, ker so Belčka pravkar pojedli, se je bridko razjokal. Gospa Vilma je napačno razumela njegove solze. Misli je, da se tako težko loči od prijazne živalice. Zato je hotela oditi.

»Gospa, mnogokrat, ko sem trpel zaradi ljubezni sem mislil, da mi je sreča sovražna. Toda vsi žalostni trenutki mojega življenja so nič, spričo nesreče, ki sem jo pravkar povzročil sam. Vi želite od mene nekaj, kar vam ne morem več dati. Ko sem namreč zaslísal, da hočete obedovati v moji borni koči, sem ubil Belčka v nadi, da sem ravnal pametno. Toda sedaj ko vidim, da bi ga moral imeti za plemenitejšo namene, me zelo, zelo boli in vest me bo vedno pekla zaradi moje lahko-miselnosti.«

Gospa Vilma ga je najprej grajala, ker je ubil takšno dragoceno živalico ženski na ljubo, nato pa jo je ganila njegova dobrobrčnost, ki je bila tolikšna, da je preselila vso njegovo revščino.

Nenadoma se je ustrašila, kaj porече ubogi deček, ko bo zvedel žalostno resnico. Nemudoma je odšla domov.

»Mamica, ali si mi prinesla Belčka?« je Peterček vzklínil, čim je odprla vrata.

Težko je gospej Vilmi in ne ve, kako bi pričela. Božajoč njegove kodre mu s solzami v očeh pove, kaj se je zgodilo.

»Oh, nikdar več ne bom videl Belčka«, deček obupno zahteva. Hud kašelj strese njegovo telesce in potne kaplje mu stopijo na čelo. Čez tri dni odide med nebeške krilate.

*

Mlada vdova bridko obžaluje izgubo otroka. Nič je ne veseli več, nič je ne more potolažiti. Golobčki zaman čakajo vsako jutro na svojo dobrotnico.

Janez ne ribari več. Doma ostaja in življenje se mu zdi brez smisla. Le drevesa v gaju sprašuje, zakaj je tako nesrečen.

Po dolgem, dolgem času se gospa Vilma zopet spomni nanj. Njegovega siromaštva ne vidi več, saj ga njegove dušne vrline delajo bogatega. Kaj pomaga njej vse ogromno bogastvo, ko pa nikogar ni, ki bi mogel zvesti na njene ustnice smehljaj. Njegova zvesta ljubezen zdajci zažari kot luč pred njo in ona sledi skrivnostnemu glasu srca.

Smehljaj

Lep zgodnjejesenski dan je bil tedaj; dan, ki ga ne bom pozabila. Mogočna drevesa v častitljivem grajskem parku so že rahlo rumenela. Mehka, božajoča otožnost je lebdela nad prelepim vrtom ob njem. Rože, ki jim nisem vedela imena, so rastle ob gredah in hrepenele po življenju. Skoraj skrit med bogastvom zelenja se je naenkrat odprl očem lep grad; ne mrtvaškost in srednjeveško silen, pa tudi ne moderno razkošen in nerazumljiv. Prva misel, ko ga je pozdravilo oko, je bila: Lepo je bivati tod, blagor jim, ki jim je dom!

V izbrano urejeni čakalnici sem nato čakala gospo. Tisoč zanimivosti, sto drobni umetnosti; a nad vse me je prevzela velika stenska oljnata slika: Petletno dekletce s šopkom poljskih rož v rokah in s tako iskreno prisrčnim smehljajem na ustnih in v očeh, da mi je postalo toplo — in hudo. Dekletce, to ljubo dekletce, kdo si pač in kje živiš? Kje trosiš svoj čudoviti smehljaj? Si morda ljubljeno dekle in te zavidam in išče svet, si morda že mlada mamica in si prižgala s svojim nasmehom lučko sreče v svojem domu? Si se morda na nevarni življenjski poti že izgubila?

Misli so se utrinjale, roka pa je listala po lepo urejenih in ilustriranih revijah na mizi. In — kdo bi mislil — v ta aristokratski dom se je utihotopil tudi misijonski list. Vzajem ga v roke in ga prebiram...

Sredi lista me zaustavi lepa, a pretresljiva slika: Mlada misijonska sestra med strahotno izmaliceniimi gobavci. Ni sonca nad sliko, pač pa jo ožarja smehljaj posebljene dobrote male misijonarke. In kako je ta smehljaj podoben onemu mlade deklice tam na oljnati sliki... Misijonarkine lepe oči gledajo razdejavno in gnijočo bedo; njene mehke roke, ki bi jim pristojali knežji prstani, brišejo gnojno sočrvico z ostudnih ran. Njen božajoči smehljaj, ki bi mogel osrečevati in osvajat, ta smehljaj velja odvrtnim obupancem. In njeno srce, ki utripuje v mladem, po življenju in ljubezni hrepenem bitju, to srce, ki mora biti tako lepo in bogato,

komu razsipava svojo ljubezen? Gobavcem, ki ni na njih nič lepega, skoro nič več človeškega, samo razdejanje in trohneje v živem telesu? Ali je sploh mogoče ljubiti gobavca? Od daleč, v sočutju morda, toda od blizu, iz oči v oči iskreno ljubiti in se smehljati kot ta mlada misijonarka?...

Ali je mogoče biti med gobavci srečen? O, njen smehljaj odgovarja, njen smehljaj pripoveduje, prepričuje: Mogoče je, mogoče!

Ta je srečna, čeprav gleda smrti v obraz vsak dan in bo neki dan morda tudi sama — gobavka med gobavci...

Misel je v grozi onemela... Stresla sem se. Saj ni mogoče, da bi ta topli smehljaj srečne mladosti ugrabila najstrašnejša bolezen. Ni mogoče, da bi te prijazne ustnice razjedala gniloba. To se ne sme zgoditi!... Toda — tudi to spada k popolni misijonski žrtvi, tudi to. Potem naj se le zgodi, če je božja volja taka.

Vsa sem v globokih mislih. — — —

Tedaj se odpro vrata. Zdrznem se in list mi omahne iz rok. V sobo stopi gospa, vsa v črnini. Na bledem, umirjenem obrazu ji trepeče smehljaj. A ta obraz in ta smehljaj: ne morem oči in misli odvrniti od njega. Kako je podoben onemu na ustnih mlade deklice in misijonarke...

Gospa je opazila moje začudenje:

»Kaj tako gledate? Vas je prevzela slika male, smehljajoče se misijonarke med gobavci?«

»Oprostite, res. — Gospa, ali je...«

»Da, moja edinka, moja Roža Marija, moja ljubljena... Ona je —«

Dolgo sva stali nemo in skozi solze zrl v smehljaj Rože Marije...

Stopili sva na vrt in v park. Govorili sva o njej in njeni žrtvi in njenem smehljaju. — — —

Ko sem odhajala, so vrhovi mogočnih smrek in trdni grajski stolpi žareli v zahajajočem soncu...

Minil mi je dan; lep je bil.

Minil je dan tudi njej — Roži Mariji — med gobavci na daljnem otoku. A njej je minil neskončno bogatejši od mojega...

Sušimo sadje!

Letošnja sadna letina obeta razmeroma dober pridelek na sadju. Posebno jabolka so letos na Koroškem dobro obrodila in je drevje težko obloženo skoro povsod, kjer ga ni oklestila toča. Pri obilju pridelka se pa kaj rado dogodi, da ljudje ne vedo dobro, kam bi s sadjem. In potem vidimo, kako gre tudi tako sadje, ki bi ga bilo mogoče porabiti v bolj donosne namene, kar na splošno in počez v stiskalnice in preše.

Nihče nima namena, da bi kmečkim sadjarjem odrekal pravico, da si od pridelka nekaj vzamejo tudi za tolcenec in mošt. Nekateri sadne vrste, kakor n. pr. razne sorte hrušk — moštnic, se sploh ne dajo dobro porabiti za kaj drugega, kakor za napravo mošta. Tako sadje se kajpak vse stolče in stisne v mošt, ki ga kmečka domačija mora nekaj imeti v kleti. Mošt je za žejo zelo dobra in zdrava pijača; trdo kmečko delo se zares komaj more zmagovati ob — vodi. V zadnjih letih je pa mošt moral v celoti nadomestovati tudi vino. Zato je njegova važnost še zrastle.

Torej nismo proti napravi mošta. Nasprotno! Prepričani smo, da pri kmečki hiši mošt mora biti. Toda smo pa proti temu, da se za stiskalnico odbira in uporabljata tudi tako sadje, ki ga je v ta namen škoda, ker ga je mogoče drugače koristneje porabiti. Z moštom človek gasi žejo — in to je vse! Vsi pa vemo, da ima sadje precej snovi v sebi, ki vsebujejo hranilno vrednost. Te snovi pridejo seveda najbolj do veljave, če sadje uživamo v surovem stanju. Zato ne moremo dovolj priporočati našim kmečkim ljudem, naj kolikor mogoče veliko zdravega in za prezimovanje sposobnega sadja shranijo za zimo v surovem stanju. Nekaj navodil v tem oziru bomo podali enkrat pozneje. Za to je časa še dovolj.

Danes bi pa radi opozorili naš kmečki svet na sušenje sadja. V ta namen naj gospodarji in zlasti tudi gospodinje porabljajo take vrste sadni pridelek, ki za shranitev čez zimo ni sposoben, ker ni trpežen in bi v sadni shrambi prehitro dozorel in pričel gniti. Sem spadajo razne vrste zgodnjega in polzgodnjega sadja, zlasti še takega, ki slabo prenese prevoz (transport) in se skoro nič ne drži. Te sadne vrste tudi za na trg niso bogve kaj; ljudje se jih branijo, ker jim prehitro gnijejo. V današnjih časih, ko ni sladkorja, da bi sadje kuhali za kompot, ga je pač treba pojesti presnega. Potrošniku torej preostaja pravzaprav samo ena možnost: da namreč sadje čimprej poje. To bi samo na sebi ne bila težka stvar — če bi mestni gospodinjini venomer ne rojile po glavi skrbi, kaj bo potem, ko ne bo ne sadja, ne zelenjave... Skrben človek pač vedno misli na zimo. Če takrat ni kaj djati v lonec in postaviti na mizo, to vam je težava in mizerija!

Pri teh skrbih za zimo se nam zdi predlog o sušenju sadja naravnost odrešilen. Odrešilen za vsako kmečko hišo prav tako, kakor za vsako mestno in delavsko.

Sadje, ki ga posušimo, izgubi v glavnem samo vodo, dočim druge sestavine ostanejo v njem. Zlasti izredno važna snov, ki jo predstavlja sladkor v sadju, ostane v posušenem sadju ohranjena. Vsi vemo, kako izvrstno se človeku prileže skodelica kuhanega suhega sadja, ki mu v krljih nudi prijetno in redilno hrano, sladka pijača je pa tako imenitna, da ni, da bi človek o tem govoril! In kar je poleg tega še posebej omembe vredno: suho sadje (krlji) se v suhem prostoru nič ne kviri. Lahko ga imaš notri prihodnjo jesen prav do drugega sadnega pridelka. Meni se zdi, da bi tudi poleti v vročini marsikdo bil izredno zadovoljen, če bi dobil na mizo takele eno merico »škrebležje vode«. Ne rečem dvakrat, da bi marsikdo take »vode« ne zamenjal rad za mošt...

Boste rekli: vse to je res in prav. Ali s sušenjem sadja so velike sitnosti in mnogo je dela s to rečjo. Je resnica, da je delo! Tudi to je res, da je s prešanjem nekaj manj dela. Sicer vam — kot rečeno — prešanja nihče ne odreka, vendar bi bilo v teh za prehrano domačije in mestnih ljudi tako klavnih časih greh, prešati drugačno sadje, kakor to, ki je v resnici le za stiskalnico. Te vrste pridelka je letos povečini tudi dovolj. Zato naj pa velja za kmečkoga sadjarja pravilo; kar je sadja sposobnega za sušenje, naj se deloma posuši doma, deloma naj se pa stavi na razpolago prehranjevalnim oblastem, kar ga doma ni mogoče posušiti. Gospodarsko-prehranjevalne ustanove v deželi naj bi pri razdeljevanju tovrstnega sadja med potrošnike še posebej opozorile, naj

Ne delajmo tako

Ni dolgo tega, ker sem hodil po polju in ogledoval razne kulture. Krompir je — pozne sorte seveda — povečini še prav lepo zelen in so njive še pokrite s krompirjevo cimo. Koruza vsa še zelena in dodeluje svoje storže. Eden in drugi sadež je sredi dozorevanja.

A kaj je opaziti?

Nekateri gospodarji so očitno tega mnenja, da je treba krompirjevim rastlinam pomagati do zoritve s tem, da še čisto zelene krompirjeve grmušlje prav ob tleh porežejo. In so to tudi v resnici napravili. Požeto krompirjevo so lepo zložili v ostrvi in jo bodo porabili — posušeno — v posebne gospodarske namene.

Iz življenja rastlin je splošno znano, da črpaajo potrebne snovi za svoj razvoj in doraščanje iz zemlje s pomočjo listov, kjer se vrši takozvana asimilacija, ali po slovensko: presnavljanje, ali še bolj točno prilagojevanje hranilnih snovi. Celoten postopek takšnega presnavljanja povzročajo v listih sončni žarki. Rastlina ohranja po naravnem zakonu svoje liste zelene vse

ljudje nekaj dodeljenega sadja tudi posušijo za zimo.

Kako sadje sušiti? Najpriprosteje ga sušiš na soncu ali na zakurjeni kmečki peči ali pa na štedilniku. Prej ga je pa treba narezati na primerno velike koščke in po možnosti očistiti. Tako očiščeno in posušeno sadje je pravcata slaščica. V večjih količinah pa sadje sušimo v sadnih sušilnicah, ki jih je tudi po Koroškem videti pri marsikaterem kmetu. V sušilnicah gre delo hitreje od rok. Pri sušenju mora pač biti navzoč človek, ki ima v teh stvareh nekaj skušnje. Sicer se mu sadje rado seže ali pa se premalo posuši. Ena sama dobra sadna sušilnica lahko zadoštuje, da nasuši dovolj sadja vsa vas.

V Sloveniji so v letih pred vojno zgradili z javno podporo na stotine skupnih sušilnic, ki so jih upravljali odbori sadjarskega društva v tistem kraju, ali pa druge kmečke organizacije. Ljudje so se z velikim zanimanjem oprijeli sušenja sadja in so se dobrodelni gospodarski in socialni učinki kmalu pokazali celo v normalnih časih. Zlasti je sadna sušilnica vodila dokaj uspešen boj zoper žganjarski kotel. Trenutno to vprašanje na Koroškem ne pride v poštev, ker je oblast kuhanje sadja v žganje v celoti prepovedala. Toda prepoved je časovno omejena. Kadar je bo konec, bo brez dvoma akcija za graditev sadnih sušilnic imela tudi isti pomen, kakor drugod. Morda bi bilo prav, da bi se vodilnejši kmečki krogi zanimali za ta problem že sedaj. Vprašanje ni samo gospodarskega in prehranjevalnega značaja, marveč ima tudi velik narodnostni pomen. Trezen narod, čigar mladina se ne vdaja žgani pijači, je trden in odporen. Ko govorimo o sušenju sadja, pomislimo tudi na svoj narodnostni položaj in storimo vse, da narod ostane zdrav in močan.

Škoda na pridelku je tem večja, čim prej si pri rastlinah odstrani zelene dele.

Kdo bo morda opravičeval ta postopek, češ, saj ravno to hočemo doseči, da so sadeži prej zreli. Toda postaviti si je treba resno vprašanje: zakaj pa naj bi bili prej zreli? Pri krompirju bolj zgodnja zoritve ne pride v poštev, ker je na splošno dovolj zgodaj zrelo, tako da je zemljo za njim še mogoče pravočasno obdelati in zasejati. Je pa sploh vprašanje, koliko se s takim ravnanjem zoritve pospeši. In če se pospeši, ali ni to v škodo kakovosti pridelka in njega trpežnosti? Pri krompirju nam gre ravno za to, da nam spomladi čim dalj zdrži. Čim bolj naravno in polagoma pa sadeži dozorevajo, tem bolj so odporni proti boleznim in tem bolj trpežni. Tako je končni rezultat ta, da pridelas — če si krompirjevo obkrovalo — manj sadeža in da je pridelek kakovostno slabši.

Turščica pa ima sploh dovolj časa, da na njivi dozoreva. Tu in tam se res dogodi, da jo osmudi zgodnja slana, ali to še vedno ni za njeno normalno dozorevanje tako kvarno, kakor če si ji še popolnoma zeleni odrezal polovico stebela s skoro vsemi listi.

Ko govorimo o teh rečeh, naj omenimo še eno stvar, ki jo je tudi vredno vzeti v misel. Ker v poletnih mesecih pri marsikateri kmetiji primanjkuje krme za prašiče, se ženski svet z vso vnemo loti obtrgavanja lista pri pesi (roni) in pri zelju. Dokler tako obtrgavanje ostaja v pravih mejah, rastline nič ne trpijo; saj se obtrgavajo le zunanji listi, ki so za razvoj že brez pomena. Toda če ženske obtrgavajo preveč v živo in puščajo rastlini komaj nekaj peresc, ji s tem močno škodijo pri razvoju gomolja, oziroma pri tvorbi glave. Razlog za škodo je isti, kakor smo ga omenili pri krompirju in pri koruzi.

Ne delajmo torej s takim nepravilnim ravnanjem količini in kakovosti tako važnih pridelkov škode!

Dobro seme — velik pridelek

V zadnjih dneh je koroška kmetijska zbornica objavila glede preskrbe s semenjem sledeči oglaš:

»Koroška je že od nekaj potrebovala za kritje svojega žitnega semena dobave od zunaj. Ker taka dobava trenutno še ni mogoča, je razumljivo, da s samim pridelkom v lastni deželi normalna potreba ne bo mogla biti pokrita, tem manj, ker je bila letošnja žetev vse prej kot dobra. Male količine semenskega žita, ki so na zalogi za razdelitev, morajo biti prihranjene za one obrate, ki se zavoljo zelo slabe žetve ne morejo sami oskrbeti. Njim je treba v prvi vrsti pomagati in setev omogočiti. Kmetje, ki jih to zadene, naj takoj javijo svojo potrebo po semenskem žitu svojemu krajevnemu kmečkemu zastopniku, ki bo potrebe svoje občine poslal okrajni kmetijski zbornici.

Kdor je pridelal lastno žito, mora zase semensko blago kriti iz lastnega pridelka. Semensko žito bo mogoče izmenjati samo med kmeti samimi. Kdor uporablja za setev lastno ali izmenjano žito, naj ga ne zamudi na čistilnici (trierju) brezhubno

4.

»Dela je pa precej. Seveda kamenje lahko sede tolčeš. Prav, pa pridi. Pridna si, močna pa tudi. Kdaj bi rada začela?«

»Koj v ponedeljek, če vam je prav.« Rotija bi najraje kar pri pričli ostala, toda morala je še nazaj. Škovinčevim mora povedati, posebno še Marjeti. Hudi bi bili, ko bi kar tako zginila kakor Tine.

Lovrenc si je zapisal njeno ime: Rotija Poderžaj, delavka, Prtovč št. 4.

Potlej ji je natočil še kozareček likerja, Rotija ga je spila na dušek.

»Boglonej!«

»Za božji lon. V ponedeljek pa pridi.«

Ko je Rotija zaprla vrata, se ji je zdelo, da sonce dvakrat jasnejše sijje. Zdaj bo že kako. Prtovškimi jezikom se bo ognila vse do tlej, dokler se ne bo greh jasno pokazal.

Tedaj bo pa že zavoljo otroka lahko prenesla vse, o čemer bodo ženske čenčale. Vsaka stvar nekoč mine in tudi ta bo.

Jerneja ni videla. Iskati ga pa ni hotela. In lačna je bila. Na Mošenjski planini je spila samo latvico mleka in pojedla kruh, ki ga je nesla s seboj.

V kajži je bilo tiho in tudi vest je molčala. Rotiji že dolgo ni bilo tako dobro kakor to noč.

Jutri bo nedelja in v ponedeljek bo že na Martinčku. Tine naj bo le v Kranju. Pred njene oči ga ni več treba.

Prva noč na Martinčku.

Škovinc je stresel z glavo, odbijati pa ni hotel.

»Kakor veš, da je zate prav. V kajži imaš stanovanje, dokler boš sama hotela. Že veš, kako ti bolj prav hodi.«

Tudi Marjeta se ni preveč kujala. Sicer je bilo videti, da bi jo rada imela v vasi, toda siliti je ni hotela. Morda Rotija misli

Spisal Karl Mauser

na balo. Brez denarja ne bo nikoli prišla do nje.

Rotija bi rada še marsikaj povedala, vsaj težke more bi se rada rešila. Toda Marjeta je že prišla na brata in zanj naročala to in ono. Pripravila je zanj nekaj turščne moke in zaseke. Da ne bo fant v zadregi. Rotija je rada obljubila, da mu bo zanesla s potjo.

Tako se je pripravila na odhod s Prtovča. Prav nič ji ni bilo težko. Jaskovi Mici bi se nerada izogibala. Vedela je, da bi ne imela miru pred njenim jezikom.

V nedeljo zvečer si je vse pripravila. Turščne moke, zaseke, nekaj jajc in pol hleba kruha. Saj bi ga več, pa poleti hitro diši. Ponev je vzela srednjo. Nekaj žgancev več skuha pa jih ima za dvakrat. Še nekaj obleke je zbrala, pozaprla, kar je bilo treba zapreti, porinila zapah na zadnja vrata in legla spat.

Noben očitek ni vstal iz noči. Mirno je lahko premislila svoje bodoče življenje. V hiši je bilo prijetno hladno. Zelena peč je stala v oglu za vrati, nad posteljo je visela velika slika Marije Vnebovzete.

»Delala bom in mislila na otroka. Bog ve, da ga z veseljem čakam in da ne sovražim njegovega očeta. Če bo fant se bo šel česa učiti, če deklica, bo šla po moji poti. Samo v grehu ne. Dninja bo kakor jaz in morda bo po moji smrti živela v isti kajži kakor sem jaz.«

Kar zlahka se je menila s mislimi, ki so jo polnile. Nobena se ji ni ustavila.

dotlej, dokler se njen sad — saj za sad gre! — še razvija in dokler ni do kraja dodelan.

Ne pozabimo nikoli, da veljajo ti naravni zakoni tudi za krompir in za koruzo! Pri koruzi se pa pogosto opaža, da jo nekateri kmetje, še vso zeleno, nad storži obrezujejo in vrhne odrezane dele krmijo živini. Nekaj res izda zelena turškovina pri krmljenju živine. Toda pri turščici gre za isto stvar, ki smo jo zgoraj povedali. Rastlina potrebuje zelene liste za svoj razvoj v storžu, kjer se razvija in dozoreva zrnje.

Kaj se zgodi, če krompirju porežeš zeleno cimo, koruzo pa prikrajšaš s tem, da si ji odrezal vse glavne zelene liste?

V tistem hipu se presnavljanje v rastlini čisto ali pa vsaj deloma neha. Namesto, da bi se krompirjevi gomolji še naprej debelili, se njih rast ustavi; namesto da bi se koruzno zrnje na storžu še naprej zalagalo z redilnimi snovmi, se ta proces pretrga. Ali ni škoda na pridelku veliko večja, kakor pa korist, ki jo imaš od požete krompirjeve ali od porezane zelene koruznice?

»Ni preveč. Marjeta mi je nekaj stvari dala zate«, je odložila koš in vzela Jernejev zavitek ven. »Nekaj moke je, pa zaseke. Brez žgancev tudi sekira ne poje.«

»Da si se še z mojim trudila. Marjeta prav nič ne pomisli, da je pot strma.«

Zahvalil se ji je in vzel zavitek v roke. »Misliš sedaj kar gori ostati«, je zanimalo Jerneja.

»Kaj pa hočem? Tudi čez zimo. Dolgčas mi ni rado. Če pa bo, bom pa zase kaj naredila.«

»Potlej se bomo pa večkrat videti, ako Bog da«, ni Jernej mogel skriti veselja. »Kaj pa Marjeta? Pri zdravju je?«

»Trdna kar se da. No, kar je res, pri Škovincu ji ni hudega. Kakor domača je. Za teto bo pri hiši.«

»Nekaj žgancev ti lahko pogrejem, če še nisi jedla«, je začel Jernej mendrati.

»Boglonej, pošteno sem se že najedla med potjo. Kar pohiteti moram. Kadar boš imel kaj časa pa se oglasi.«

»Kdaj pa misliš iti spet kaj na Prtovč? Boš v soboto šla? Jaz sem namreč doli namenjen. Koj je krajša pot.«

Jernej je skoraj prosil.

»Nekaj časa ne mislim. Dovolj bo, da bom šla v nedeljo v Dražgoše k maši. Ti pa le pojdi, Marjeta bi te rada videla.«

Poslovila sta se in Jernej ji je pomagal oprtati koš. Kar nič dobre volje ni šel nazaj sekat.

Na Mošenjski planini Rotija ni nič počivala. Nekaj vode je spila pa krenila proti Martinčku.

Sonce je neusmiljeno žgalo in kar vesela je bila hoje po sencu. Koša se je bila že prav naveličala.

Na Martinčku se je bila najprej oglasila pri gozdarju, ki jo je zelo prijazno sprejel in ji spet postregel z likerjem. Potlej jo

očistiti in razkužiti. Tako seme je prvi predpogoj za dober pridelek.

Zgodnji semenski krompir je prihajal doslej skoro v celoti iz Nemčije. Ker pa niti iz Nemčije, niti od drugod niso možne dobave, bo semensko blago za zgodnji krompir za prihodnje leto komaj mogoče dokupiti. Tudi tu prihaja v poštev le lastni pridelek ali pa izmenjava pri sosedu.

Tako se glasi objava kmetijske zbornice. Stvar, za katero gre, je tako važna, da moramo našim kmetom k zadevi še nekaj povedati.

Z vsem povdankom je treba ponoviti opomin kmetijske zbornice, da je predpogoj za dober pridelek dober seme. Le pomislimo, koliko se kmečki človek trudi in poti, preden so njive za setev pripravljene. To delo je popolnoma enako, če potem vseješ dobro, ali srednje dobro, ali slabo seme. Če je seme res dobro — to se pravi, da je prava sorta, lepo razvito, povsem zdravo seme in popolnoma izčiščeno blago, potem bo trud bogato poplačan. Pridelek bo vreden truda in znoja. Če je pa seme slabo, napadeno po različnih boleznih in neočiščeno, je trud skoraj zastoj. Kdo bi se pod soncem rad zaman potil pri obdelovanju njiv?

Toda so taki kmetje, ki na brezhibno seme ne polagajo zadosti važnosti. Kmalu jim je kaj dobro. Najrajši leto za letom sejejo od svojega pridelka, čeravno je žetev vsako leto slabša.

Opomin glede dobrega semena je še prav posebno važen za krompir. Krompir ima to slabo lastnost, da se v isti zemlji prav kmalu izrodi ali degenerira, kakor pravimo s tujo besedo. Degeneriran krompir daje slabe pridelke, pa še ti so dostikrat bolni, slabo odporni in netrežni. Iz tega razloga moramo stalno gledati, da si krompirjevo seme vsakih nekaj let temeljito obnovimo. Ne zadostuje pa, da seme zamenjaš le pri bližnjem sosedu, ki ima enako njivsko zemljo kot ti. Treba je dobiti semensko blago iz kraja z drugačno zemljo. V vsaki deželi so znani nekateri predeli, kjer krompir prav lepo uspeva in dobro rodi ter tam tudi zelo počasi degenerira. Iz takih predelov je priporočljivo dobaviti semensko robo. Zelo priporočljivo je seveda, če ima dobavitelj po oblasti kontrolirano seme. Takšno seme je potem gotovo zanesljivo dobro in se splača zanj nekaj žrtvovati.

Kakor kaže oglas kmetijske zbornice, krompirjevega semena ne bo mogoče dobaviti iz inozemstva. To velja zlasti za zgodnji krompir. S tem je treba računati in takoj potrebno ukreniti, da si sami zagotovimo dovolj dobrega semena in ga tako vskladiščimo, da bo prihodnjo pomlad dober za seme. Imejmo vedno pred očmi znani izrek: bolje je držati ga, ko lovi ga. Težko je iskati seme šele tačas, ko ga je treba že v zemljo dati. Takrat človek rad pograbi za vse, samo da si pomaga iz zadrege. Uspeh je pa potem klavern.

Slovenske kmete opozarjamo, da navodilo kmetijske zbornice resno vzamejo na znanje in se v lastnem interesu točno po njem ravna, posebno kar zadeva odbiro

ČAST KMEČKEMU DELU!

Tekma koscev

v Šmihelu pri Pliberku 25. 8. 1946

V nedeljo so šmihelčani praznovali kmečki dan. Popoldne so se zbrali na Šercarjevem travniku, kjer je bila tekma koscev nato pa govor predsednika Kmečke zveze g. Mikla. Za njim je govoril v odstopnosti dr. Vinka Zwitterja g. Kraut Stan-ko. S plesanjem kola, godbo in pevskega točkami je bil program na prostem zaključen. Zvečer je bila prosta zabava v gostilni pri Šercarju. — Zaradi pomanjkanja prostora v tej številki, bomo podrobno objavili prihodnjič. — Navajamo še rezultate tekme:

Tekmovalo je skupno dvanajst koscev. Prvo mesto je dosegel Pečnik Jože, 19 točk od 20 dosegljivih, Simonič, 16 točk, Čajčan, 16 točk. Na četrtem mestu sledijo: Nahbar, Zlinder in Wutej, na petem Domej, na šestem pa Lupinski in Kušej.

Škočjan v Podjuni

V pondeljek smo imeli pri nas veliko slovesnost. Praznovali smo osmo obletnico smrti našega nekdanjega župnika Vinka Poljanca. Iz vseh delov Podjune so se zbrali ljudje, da počastijo spomin moža, ki se je nesebično žrtvoval za svoj narod.

Slovesno mašo je imel g. dekan Zehner, ki je v kratkih besedah opisal veličino pokojnika. Navzoči so bili tudi prošt Benedek in župniki Petrič, Kaselj, Igerc, Štindel in Koglek, ki je po Poljančevi smrti prevzel njegovo župnijo.

Obsodbe britanskega vojaškega sodišča

V Beljaku stanujoči ključavničar Viktor Bojanovsky je bil obsojen na denarno kazen 400 S in dva meseca zapora, ker je kupil na črni borzi po pretirani ceni obleko za 7000 lir in ker je nedovoljeno posedoval 700 lir. — Pekovska pomočnika Roman Schack in Siegfried Ebner iz Beljake sta odnesla iz DMA pekarne 100 kg moke, dva litra olja in 30 štruc kruha. Schack je dobil štiri mesece, Ebner pa mesec zapora. — Ker ni prijavil zlatih kovancev raznih tujih vrednosti je bil obsojen na 14 dni zapora madžarski trgovec Lajos Asboth iz taborišča Feffernitz. — Anna Triebelnig iz Köttwein 6 pri Beljaku je nedovoljeno imela 500 kg moke zavezniškega izvora. Kaznovana je bila z denarno kaznijo 200 S. — Sodišče je kaznovalo še več drugih prestopkov.

dobrega semena. Že sveto pismo pravi, da dobro seme dober sad rodi, slabo pa slabega. Ne moreš od slabega semena pričakovati dobrega sadu. V sv. pismu je to primera ali prispevka za duhovno življenje. Velja pa v polnem pomenu besede tudi za naravno, fizično življenje. Ravnajmo se po tem nauku v obeh primerih. Potem bo najbolj prav za nas.

Postavljenje in imenovanje

Koroška deželna vlada javlja: Dr. med. Walter Schindler je bil postavljen za primarija oddelka za očne bolezni v deželni bolnišnici v Celovcu.

Za vladnega svetnika je bil imenovan po sklepu seje 19. julija 1946 vladni prisednik dr. Hans Preitnegger.

Iz okolice Velikovca

V nedeljo 25. avg. je bil pri Sv. Neži starodavni semenj, danes samo še nekaj spomina na stare čase, ko se je na ta dan ljudi gnetlo. Ta semenj je gotovo spomin neke stare obrtne pravice, ko so tuji branjevci in trgovci tukaj v neposredni bližini Velikovca smeli kmetom prodajati svoje 'blago', česar v Velikovcu niso smeli. Danes je vse to pozabljeno, le v cerkvi je še običajna božja služba. Prvo božjo službo je imel letos g. J. Wutte, drugo pa g. prelat Podgorc, ki je napravil v pridigi neko izpraševanje vesti o času, ko je svet obračunal z nacizmom. Pokrajina je danes nad vse lepa: Ajda cveti, to je, kakor raj v rožah. Najlepsi dnevi v letu. In ajda cveti nadepolno, lepo je bela in upamo, da bo rodovitna in da ne bo prezgodnje slane. Južno vreme ji doslej menda še ni škodilo. Velika nadloga so gospodinjam, mnoge lisice, ki so se v času vojske silno namnožile. Sadja sicer ni preveč, ali nekaj ga je, in ljudje so zadovoljni, da dobijo vsaj nekaj mošta. In to sadje je letos sočnato in dobro teče. Drevesa izgledajo zdaj, ko sadje zori, kakor prajtlji na cvetno nedeljo. Veselje je, pogledati na sadovnjake.

Dve anekdoti o kruhu

Pomanjkanje kruha je usodno vplivalo na razvoj dogodkov takrat, ko je stala Francija na pragu svoje velike revolucije. Velikokrat se je dogodilo, da v posameznih francoskih mestih in pokrajnih ni bilo dovolj kruha. Ljudje so seveda godrnjali. Misel, da si bo treba pomagati s silo, se jim je zdela vedno manj tuja. Vsi so bili uverjeni, da sta kriva dvor in vlada. Čemu je pa imela Francija kralja? Mar ni vladal Ludovik XVI. zato, da bi imeli Francozi dosti kruha?

Kraljica Marija Antoinetta je nekoč slišala, da narod strada, pa se je začudila: »Kaj?« je vzkliknila. »Ljudje nimajo kruha? Moj Bog, zakaj pa ne jedo piškotov?«

Ta vzklik priča o silni preproščini in brezskrbnosti. Znano je, da je kraljica živelja kaj potratno in lahkomišelnost, vendar zgodovinarji dvomijo, da se je res tako nerodno izrazila. Ker pri ljudeh ni bila priljubljena, je umljivo, da obrekovanje ni hotelo ponehati. Vsak dan je prinesel kako novo zgodbo o njej — in svet je vse rad verjel.

Vsekakor pa, naj si bodo gornje besede zgodovinske ali ne, bile so še vedno dovolj mile. Treba jih je le primerjati z besedami, s katerimi se je ob drugi priliki odrezal pokrajinski namestnik Foulon. Bilo je leto lakote, narod je tarnal, iz vsake druge hiše si slišal jok in stok. Sli-

šal je to jokanje tudi Foulon, pa je menil: »Če ni kruha, kaj zato? Sena in slame se ne manjka.«

A kaj se je v malo letih zgodilo? Dne 5. oktobra 1789 je tolpa lačnih in nahujških Parižanov prihrumela v Versailles, vdrla v kraljevski grad ter Ludovika XVI. prisilila, da se je preselil v Pariz. Kraljica z otroki vred je morala z njim. To je pa bil začetek njegove nesvobodne in končne pogube. Dogodek se je nihal h dogodku, drug je bil hujski od drugega. Kralja so odstavili in obsodili na smrt. V januarju 1793 ja padla njegova glava. Devet mesecev kasneje je tirala jakobinska strahovlada še nesrečno kraljico Antoinetto pod giljotino.

MALI OGLASI

Kupujem vsakovrstne odpadke sveč in vsakovrstni čebelni vosk. Franc Siebert, Celovec (Klagenfurt), Stauderhaus. 164

Slovenka išče majhno stanovanje na deželi. Vzame v najem tudi kako majhno hišico. Ako je potrebno, odsluži najemino tudi z delom na polju. Ponudbe poslati na upravo »Koroške kronike« pod »Poštena«. 171

Kupim B-koncertni klarinet (z nizkim glasom), lahko tudi popravila potreben. Plačam po vrednosti ali dam v zameno nov B-klarinet ali dobro violino. Ponudbe poslati na: Koderer Johan, gledališki godbenik, Celovec (Klagenfurt), Kanaltalerstr. 28. 172

Dober posestnik blizu Beljaka, Slovenec, išče hlapca, ki je vajen kmečkega dela in je veren katoličan. Dobra hrana, plača in oskrba zagotovljena. Sprejel bi tudi približno 19 let starega kmečkega fanta, ki bi imel veselje do kmetijske izobrazbe. Naslov v upravi »Koroške kronike«. 174

Soizvedbe:

Izseljenci iz Maribora! Dne 8. januarja t. l. je odšel iz Maribora transport izseljencev skozi Madžarsko na Dunaj, kamor je prišel 14. januarja. Vodja transporta je bil Emil Černek. V vlaku sta težko zbolela zakonca Stanoga. Njune dragocenosti in hranilne knjižice so prevzeli sopotniki. Če znekaj dni sta oba umrla na Dunaju. Nakita in hranilnih knjižic pa sedaj ni mogoče nikjer najti. Vse osebe, ki bi mogle dati kake tovrstne podatke, naproša hči umrle Margareta Horvat, Seebach bei Murau, (Stm.), pošta ista, naj jih pošljejo na njen naslov. 175

Sorodniki iščejo Tavzes Leopolda in Jožeta, doma iz Loškega potoka (Notranjsko), katera sta prišla najbrž lani v maju v Avstrijo. Ako je komu kaj znano, ga prosimo, naj sporoči na naslov: Fam. Exner, Graz, Maiffredygasse Nr. 12. 173

je spremil do bajt, kjer so delavke prenočevale.

»Tamle zgoraj je še en pograd prazen. Tja deni svoje stvari, potlej se pa malo razglej. Danes ti ni treba še nič delati. Dekleta ti bodo vse pokazala in razkazala. Saj nekaj jih gotovo poznaš. Začela boš z delom na cesti. Nekaj časa te bodo roke bolele, pa se boš kmalu privadila. Posebno zvečer je lepo. Če boš pridna in ubogljiva, ti ne bo sile.«

Iz gozdarja je govoril človek, ki ima besedo, pa je noče izvrševati s strogostjo. Rotiji se je bil močno prikupil.

»Zdaj si kar uredi ležišče. Potlej pa pridi, saj boš slišala odkod zvone kladiva.«

Gospod Lovrenc je stopil iz bajte in krenil čez jaso. Rotija se je koj lotila dela. Pogrnila je odeje, obesila obleko na steno, pod zglave je vtaknila mašne bukvice in rožni venec ter knjigo Večerniških povesti. Za deževne dni vse prav pride.

Moko in zaseko je dela na polico, ki je pribita nad pogradom, kruh pa zavila v platneno cunjino in ga porinila poleg zaseke. Kar prijazno se ji je zdelo, čeprav je ležala skoraj pod stropom.

»Pozimi bom pa lahko spodaj«, je potolažila samo sebe in odšla iz bajte.

Sonce je sijalo čez Jelovco, enakomerni udarci kladiv so padali po kamenju. Na desno je ležala še ena, prav taka bajta.

»Dolgečas mi ne bo«, je pomislila Rotija. »Nemara bo ljudi še preveč.«

»Rotija! Rotijaaa!«

Po glasu je spoznala Kovačevo iz Podlonka. Sedela je na majhnem stolčku in s kladivom tolkla po kamenju.

»Si prišla k nam«, jo je pozdravila.

»Gozdar nam je že povedal, da boš pri

nas delala. Veš, ni prav nič težko. V enem tednu se boš vsega navadila. Kaj pa je na Prtovcu novega?«

Rotija se je koj počutila domačo posebej, ko je med delavkami našla tudi Cotovo Maričko z Jamnika. Kar pozabila je, zakaj je prav za prav prišla sem gori. Vsa dekleta so jo prijazno pozdravljala, tudi tista, ki jih ni še prav nič poznala.

»V prvi bajti boš, kajne? Na vrhnjem pogradu. Zraven mene, veš«, je bila Čotova vesela.

Rotiji se je dobro zdelo. Z Maričko sta si bili prijateljici, čeprav sta si bili močno vsaksebi. Od Prtovčka do Jamnika ni kratka pot, toda na vsakem žeganju sta se našli. Samo na zadnjem selškem ne. Škoda. Ko bi Maričko dobila, bi ne šla s Tinotom v gostilno in vse hudo bi ji bilo prihranjeno.

»Delo ti bomo pa tudi počasi razkazale. Kamenje tolči ni najbolj prijetno, smrečice saditi na prav prijazno. Pogozdovanje je tudi bolj pusto, posebno če je jasa zaraščena s trnjem. Mimogrede si vsa opraskana. Večer je pa le vsak naš. Ko se zmračí, smo same svoje. Sedemo, največkrat kakšno zapojemo, potlej se pa lotimo kuhe. Saj mislim, da na ponev nisi pozabila. Večer za večerom natepavamo žgance. Ti ne veš, koliko so boljši kakor v dolini. Po mleko hodimo na Lipniško planino. Vsak dan druga. Kar mimogrede je teden v kraju. V soboto gremo domov, ker delamo samo do dvanajstih. V nedeljo pod noč pa spet nazaj. Hoje je dosti, pa se je navadiš.«

Čotova bi še kar govorila, toda se je bala gozdarja, ki je šel proti gruči.

»Pa imate spet novo«, se je nasmehnil

Marički, ki je bila malo v zadregi. »Prijateljice ji bodite in razkažite ji delo. Marička, ti poskrbi, da bo vse znala. Vidim, da vama gre skupaj.«

»Bom, gospod Lovrenc«, se je opogumila Čotova, ko je videla, da gozdar ni slabe volje. »Pridna kakor je Rotija bila, si bo brž vse zapomnila.«

Rotija je koj poskusila, brž, ko se je gozdar oddaljil. Kladivo ni bilo lahko in precej je bilo treba udariti, da se je kamen razletel.

»Vidiš, saj bo šlo«, ji je Marička dajala korajžo. »Ne bo dolgo, pa boš vedela, od katere strani se kamen najrajše razkolje. Ni vsak udarec dober. Kamen moraš znati zadeti pa se ti mimogrede zdrobi. Poglej!«

Rotija se je Marički kar čudila. Z nekaj udarci je znala kamen tako razdrobiti, da je bil kar dober za posipanje.

»Jaz sem pa tako nerodna«, je bilo Rotiji hudo.

»Počakaj, tudi takale učenost počasi pride. Misliš, da sem bila jaz kaj bolj pripravna, ko sem prvič prišla za kladivo, kot si ti? Nemara sem bila še nerodnejša kakor ti.«

Rotija ni odnehala, čeprav je prišel gozdar in ji rekel, naj danes samo še gleda. Ne, morala je delati, zakaj pričel se je je lotevati strah, kaj bodo čez mesece rekla dekleta, ko bodo videle, kako je z njo. In kaj si bo Marička mislila? Zdaj je tako prijazna z njo in vse ji sproti pokaže. Potlej se bo gotovo obrnila od nje in je še pogledala ne bo več.

Nekam brž je prišel večer. Zahod je bil rdeč, kakor da se je z vrha gora pognal sleč v nebo. Ozke proge oblakov so negibno

visele v vijoličasto modrem nebesu, ki se je pripravljalo, da se ogrne v žametno črnilo in se okraši z zvezdami. Delavce so pobrale stolčke in kladiva in se nagnile v bajti.

»Zdaj pričnemo s kuho«, je bila Čotova najbolj glasna. Brž je zakurila na ognjišču, dekleta so nalila v ponev vodo in jih v krogu postavile okoli vročega ognja. Tudi Rotija je pristavila svojo ponev. Ko je voda pričela brbljati, je vsaka nasula turščne moke v krop, tako da je v stolpčku molela nad gladino. Medtem se je v lončkih cvrta zaseka. Po bajti je dišalo kakor ob kolinah.

Rotija ja šele zdaj prav občutila, da je lačna. Kar sline so se ji nabirale v ustih. Ko so bili žganci kuhani, so vse hkrati odliše krop, polile žgance z zaseko in jih premešale. Razpustili so se, kakor da so narejeni na maslu. Kar tresli so se.

»Mleko pa kar iz moje latvice zajemaj«, ji je ponudila Marička. Rotija še ni bila nikdar tako lačna. Nekaj žgancev je pustila za zjutraj. Čudno se ji je zdelo, da se želodec ni nič upiral. Prav vesela je bila.

Hvala Bogu, da bi bila vsaj teh težav rešena.

Po večerji so posedle na klop pred bajto. Noč je bila topla, dišalo je po smoli in smrekovju.

Prva je povzdignila glas Čotova, imela je lep sopran, ki se je za spoznanje tresel.

Angelček, varuh moj,
varuj me ti nocoj...

Dekleta so koj popriple:

Varuj me ti nocoj,
angelček moj...

(Dalje prihodnjič.)